Válasz 34/1865
2/2 65.

Tekintetes Ur!

Midön uj hivatalához szerencsét kivánok, kérem magamat, ily czimü értekezéssel „Magyar Nyelvritkaságok", a közelebbi nyelvosztályi ülések egyikére elöjeleltetni.

Részemröl kell vala bizonyos napra ajálatnak tétetnie, de ez évre akadémiai üléssort még nem kaptam.

Midön kérésem mikép és mikor teljesithetése felöl szives tudósitását várom, vagyok megkülönböztetett tisztelettel

Tekintetes Urnak

Pécsett 1865 évi Január 29-én

alázatos szolgája
Mátyás Flórián
m. akk. lev. tag.

861/1865

Az „Annuaire des Sociétés savantes de la France et de l'Étranger" számára adatokat kér; egyszersmind előfizetésre hivja fel az Akadémiát.

862/1865

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

M. T. Akadémia

Paris, le 1er Janvier 1865.

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

L'*Annuaire des Sociétés savantes de la France et de l'Étranger* vient de paraître ; dix-huit cents Sociétés ont répondu à l'appel de M. le comte d'Héricourt. L'année dernière, dans son prospectus, M. Durand, libraire-éditeur, rappelait les services rendus à la science par cet auteur dont le nom et les travaux vous sont connus.

Nous ne reviendrons pas sur les publications qui ont été tentées par M. le Ministre de l'instruction publique, en France, M. Hume, en Angleterre, et qui, dans de moins larges limites, ont été essayées à Vienne, pour la Hollande, à Genève pour la ville seulement, dans le Canada, par M. Huguet-Latour, etc. Ces efforts isolés se perdent en présence du travail réalisé.

Résumons le nombre des Sociétés contenues dans les deux volumes de l'*Annuaire*.

TOME PREMIER :

France	562	Hollande	38
Belgique	82	Angleterre (y compris l'Écosse et l'Irlande)	141

TOME DEUXIÈME :

Suisse	67	Mecklembourg-Schwérin	5
ALLEMAGNE.		Mecklembourg-Strélitz	1
		Nassau	2
Anhalt-Dessau	4	Oldenbourg	1
Autriche	148	Prusse	125
Bade	15	Reuss	5
Bavière	33	Saxe	31
Brunswick-Wolfenbuttel	3	Saxe-Altembourg	5
Hanôvre	22	Saxe-Cobourg-Gotha	7
Hesse-Darmstadt	13	Saxe-Meiningen-Hild-bourghausen	4
Hesse-Électorale	7	Saxe-Weimar-Eisenach	7
Lippe-Detmold	2	Wurtemberg	12
Luxembourg	2	Villes libres hanséatiques	3

862/1865

Danemark	15	Ile de Malte	1
Suède et Norwége	24	Espagne	37
Russie	55	Portugal	6
Turquie d'Europe	10	Afrique (non compris l'Algérie)	11
Grèce	3	Amérique	114
Italie	75	Asie	23
États-Romains	6	Océanie	12

Comme complément, une Revue mensuelle intitulée *l'Analyse* doit paraître. M. le comte d'Héricourt, malgré les sacrifices qu'il s'est imposés, ne recule point devant un nouveau travail; il vous prie donc de lui faire connaître :

1° L'historique de la Société que vous présidez, si déjà vous ne lui avez fait parvenir des renseignements;

2° Les modifications survenues dans la composition des membres du bureau ;

3° Les travaux publiés en 1864 et ceux projetés pour 1865 ;

4° Les questions proposées actuellement aux concours;

5° Les documents que vous possédez sur les autres associations savantes de votre ville.

Si vous souscrivez pour 12 fr. à l'*Annuaire des Sociétés savantes*, etc., qui forme deux beaux volumes in-8° de plus de mille pages, je m'empresserai de vous faire parvenir cet ouvrage *franc* de port.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma haute considération.

E. CORTET,

Secrétaire particulier de M. le comte d'Héricourt,

12, rue Royer-Collard.

Clichy. — Imp. de Maurice Loignon et Cie, rue du Bac-d'Asnières, 12.

ANNUAIRE

DES SOCIÉTÉS SAVANTES DE LA FRANCE & DE L'ÉTRANGER

par M. le Comte ACHMET D'HÉRICOURT.

2 Volumes in-8.

On souscrit :

Pour la France, au bureau : 12, rue Royer-Collard, à Paris.

—— la Belgique et l'Allemagne : chez M. Muquardt, à Bruxelles, Place Royale, à Gand et à Leipzig.

—— l'Allemagne et la Russie : M. Franck, 67, rue de Richelieu, à Paris.

—— la Hollande : chez M. Nijhoff, à la Haye.

—— l'Angleterre : chez MM. Williams et Norgate, 14, Henrietta Street, Covent-Garden, à Londres.

—— l'Amérique : chez M. G. Bossange et Cie, 25, quai Voltaire, à Paris.

—— l'Espagne : M. Bailly Baillère, Plaza del Principe Alfonso, 8. à Madrid.

Bulletin de Souscription.

Le Soussigné déclare souscrire pour exemplaire de l'Annuaire des Sociétés savantes de la France et de l'Étranger, en 2 volumes in 8, au prix de 12 francs l'exemplaire.

le 1865 (1).

(1) *Écrire bien lisiblement son nom et son adresse.*

Nota. *Le montant de la souscription s'envoie pour la France et l'Italie par mandat sur la poste, à l'adresse de M. E. CORTET. Pour les autres parties du monde, l'envoi peut se faire par un mandat à vue sur un banquier ou toute autre maison de commerce.*

32382. P. Dumez 35, r. M. le Prince. Imp. Lelong.

Tekintetes úr!

Van szerencsém az ide csatolt röpiratomat, a Nagy Tekintetü Magyar Akademia részére, különös tiszteletem jeléül megküldeni.

A Tekintetes urnak

alazatos szolgája

Kelt Pesten jan. 30.kán 1865.

863/1865

567.
eln.

Magyarország kir. Helytartójától.

Méltóságos Gróf úr!

F. hó 27-én 26. szám és f. hó 28-án 25. szám alatt kelt beadványaira vonatkozólag értesiteni kivántam Méltóságodat, hogy a' magyar tudományos akademia által f. hó 26-án tartott gyülésében gróf Mikó Imrének igazgató-tagsági -, 's Arany Jánosnak titoknoki állomásra lett megválasztatását az alapszabályok 28. és 31. §.§. értelmében ezennel megerősitem.

Budán Január 30-án 1865.

Gróf Pálffy Móricz
atn

864/1865

Méltóságos Gróf Dessewffy Emil úrnak,
a' magyar tudományos akademia Elnökének
Pesten

Gróf Dessewffytől maga hozzám levelében
zárolva a jegyzést.
Csengery

Jegyzés

Kérem Arany János Úr-
nak megmondatni, hogy
olly leveleket mellyek hoz-
záim bár akadémiai
Elnöknek czímezve, de
nevem kitétele mellett
érkeznek, ha egyébi-
ránt hivatalosak is,
felbontatlanul küldeni.

865
1865

Jön (meg) nekem, vagy küldenek,
Jön számomra — s' velök
ne talán érkező nyalá-
bok vagy könyvek ott
villa tarsakban.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Birálati vélemény
a Hölgydijra pályazó Physio-logiáról.
I. II. Kötet.

Jelige: Szakkönyvek szerkesztésénél a rövidség nem könnyitő, hanem nehezitő körülmény.

E munka iskolai Tankönyv modorban levén előadva, az népies tankönyv nem lehet.

Tárgyainak száraz, merev előadásában az élénk, vonzó, egyik tárgy értelmét a másikból kifejtő modort nélkülözi. Mindenütt a puszta (körülirástalan, magyarázatlan) nagyon gyakran latin, görög műszavakat —, a régibb magyarok helyett ujakat, amazoknál épen nem jobbakat azaz a tárgy lényegét jobban elő nem állitókat használ.

Az olvasóról a boncz- s vegytani előismereteket föltévé (holott ezek a legközelebbi időkig csak orvosoknak tanitattak) csupán az ~~[illegible]~~ élettaniakra vonatkozik; nem levén így az Olvasó előtt ösmerve a szerv, mellynek működéséről van szó, maga e működés helyesen nem értethetik meg.

Mint iskolai tankönyvből hiányzik a vehemtan (embryologia).

A feladat lett volna népies élettant a tudomány jelen szinvonalát tartva szem előtt irni.

E feladat tellyesitve nincs.

Pesten Januarban 1865.

N. Tólya József

866/1865

Das

Secretariat

des

historischen Vereins im Regierungs-Bezirke Schwaben und Neuburg

an

Magyar Tudományos Académie in

Pesth.

Im Auftrage des Vereins-Ausschusses beehrt sich der ergebenst unterzeichnete Secretär, unter verbindlichstem Danke für die Zusendung Ihrer letzten Publication und der Bitte um Fortsetzung des gegenseitigen Schriften-Austausches, anliegend den 29. u. 30. Jahres-Bericht für 1863/64 zu übersenden.

Mit vorzüglichster Hochachtung

Augsburg, den 1. Februar **1865**.

Greiff.

867/1865

Tekintetes Arany János Magyar Tudom. Akadémiai
Titoknok Urnak üdvezlent!

Annak irok, kit ismeretlenül is jól nem ismérni
szégyenleném; ki ez időben minden szerénysége
mellett egyen-cserébe fel nem váltható; ki
Virgil Szolgáját a barlangból kiszedítván, azzal
egykor Tholdy Ürge Udvarában a Tedér Tündelykert
oly játszilag megreggeté, s tova repíté!
Életem bevallott Elve: – A Haza mindenelőtt. – Ezen édes
Anyánknak hű keblirol fakadt legmagasztosabb
szülöttje az Értelmiség, és Tudományosság
levén; ezt ápolni; áldozatai pedig buzgón melen-
getni Fiainak első kötelessége: mert ez azon kút-
fő, melynek életadó forrásából tápláltatva, "a
Haza nem volt, de bizonnyal lesz", melynek erős
kapui Botond által is megrohanatlanok leszneк.
"Szerelmes Bratom"! Vajmi szerentsés és boldog azon Haza,
mely az ősmélységeknek szinén lebegő setétséget
eloszlató erős vállakkal találkozik. Ifja edzett
erő imillyen, milyeket csak is Tudományos Inté-
zetünk számlálni, és sorrendben felmutatni képes.
Mi aggott korhadványok – csekély magamat értve –
illy "kiterjesztett erősségnek" megszilárdítására gyen-
gék vagyunk, nem birván néző lásszerünk a
Villanyfény sugarával, mely egymaga 22,500.
gyertya világossit sugárzotta szerte a tenger
fény-tornyából. Azonban

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Jói és

Jót tenni és jóltenni mindennek utolsó percéig kötelességünk: – azzal emberi hivatásunknak elengedhetlenül tarozunk; ennek jólttétel után pedig a röpsin suhanó idonek nehány perczeit az örökkévalóságból kifogva – sajátunkká tesszük.

Ki mennyi jót teher? hatásának köre határozza. – Egy illy elaggott egyén, kinek ellapult szemüveg lencséje a szét szórt fény sugároknak összpontosítására immár alkalmatlan, teszen, a mennyit ereje mérlegeli. –

Ez okon alapszik már, hogy én a concret irodalmi munkálatot jobbára mellőzve inkább a Nagy Magyar Szótár egyes fő czikkeinek bővítésére pontosozva, a kimaradt, összetett, s ritkább szavak gyüjtésével olvasás közben évektől fogva foglalkozom. – Ennek eredménye immár az itt táblázatban foglalt XVIII-ik, illetőleg XXIII-ik Gyüjteménynek közlése, mit a Tekintetes Magyar Tudományos Akadémiának szokott módon előterjesztenem lévén, fogadja Ön egyszersmind bedvező indulattal megkülönböztető szives tisztelettemet. Kelt Szatmárt febr. 21. 1865.

id. Mándy Péter

868
1865

A XVIII. jegyzék átvéve a
„Nagy Szótár szerkesztőse-
gétől, febr. 23. 1865.

Tekintetes
Arany János Urnak
a Magyar Tudományos
Akadémia rendes Tagjá-,
nak 's Titkárának

Pesten

G.K.
1/0 ks. érk. febr. 8. 1865.

Euer Hochwohlgeboren !

Bei den zahllosen Berührungspuncten, welche die böhmische und ungarische Geschichte in der zweiten Hälfte des XV Jahrhunderts gemein haben, säume ich nicht, den neuesten Band meines Werkes, welcher die Jahre 1471 – 1500 umfasst, der hochgeehrten k. ung. gelehrten Gesellschaft, deren Mitglied zu sein ich die Ehre habe, in böhmischer und deutscher Sprache zugleich zuzusenden. Der böhmische Text ist original, der deutsche eine von mir revidirte Übersetzung. Ich wende mich damit zunächst an Ew. Hochwohlgeboren als den hochverdienten Vicepräsidenten der Gesellschaft, und, wie ich glaube, den Vorstand der historischen Abtheilung. Man wird wohl nicht unbemerkt lassen, wie viel Neues ich aus böhmischen Quellen zur Aufklärung der Geschichte Mathias Corvin's auch nach der sehr schätzbaren Monographie des Grafen Teleki bringe; und ich wünsche und hoffe, dass die Ungarn meinen guten Willen, auch ihrer Geschichte nach Möglichkeit Dienste zu leisten, nicht verkennen werden.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Empfangen Ew. Hochwohlgeboren bei dieser Gele-
genheit zugleich den Ausdruck meiner ganz vor-
züglichen Hochachtung, womit ich die Ehre habe
zu sein

Ew. Hochwohlgeboren

Prag den 3 Febr. 1865.

ganz gehorsamer Diener
Dr. Franz Palacký
böhm. Landeshistoriograph.

869
1865

Ennek eredeti iktatószáma 34/J.k. 1865 volt. Miért van újszámra iktatva?

Pest. febr. 3. 865.

Tekintetes Arany János úrnak
a m. t. Akad. Titoknokának, Hivatalból.

A' tegnapi napon a' Titoknoki hivatal rendezése iránt tartott értekezlet kapcsában, egyebek közt értesítendőnek tartom kegyedet a' következőkről:

Főjavítóúl Sasku Károly Irnok
kiadóúl Takáts Irnok neveztettek ki. Az elsőnek eddigi fizetése évi 280 ftal, a' másodiknak évi fizetése évi 180 ftal javíttatik. A' többi három Irnok eddigi fizetése, külön külön 80 ftal évenként, felebb emeltetett.

Ezek iránt legyen szíves kegyed az illetőket értesíteni, azon hozzáadással, hogy e' tekintetben a' pénztári hivatal utasítva van.

Legvalódibb nagyrabecsüléssel

G. Dessewffy
a m. tud. Akad. elnöke

870/1865

526/178

Különösen tisztelt titkár úr!

Nagyrabecsült levelét megkaptam, s azon szívességért, melylyel értekezetem számára felolvasót szerezni iparkodott, fogadja köszönetemet.

Ezen sorokkal egy időben Markusovszky Lajos tudornak („Orvosi Hetilap” szerkesztője, Újsor 10. sz. 2-ik emelet), ki szinte l. tag, írtam, hogy a felolvasást télutó 27-kére magára vállalni szíveskedjék, mit ha nem tehetné, különösen tisztelt titkár urat kérem meg ama fáradságra. Ilyszerű értekezeteknél nem a felolvasásban fekszik a súly, mi csak alapszabályilag igényelt formaságnak tekinthető, hanem a dolog lényege, az értekezet kinyomatása. A tárgy olyszerű, hogy csak készítményeken történt fáradságos kutatások által tanulmányozható, s a kérdést rövid órára szabott vitatás által érvényesen el nem dönthetni.

Magát a különösen tisztelt titkár úr szíves figyelmébe ajánlja

Kolozsvár 1864-iki télutó 6án

Balogh Kál[illegible]
orvostan.

érk. 9/II 65.

Tekintetes Ur!

Folyó hó 2-án kelt levelére válaszolólag tudó-
-sitom T. Uraságát, hogy mivel a Dunán a gö-
-zösközlekedés megkezdve, Isten segélyével 13-ára
felmegyek.

Ha azonban netaláni jégzajlás esetében
jövő Pénteken gözös nem mehetne, értekezé-
-semet e napon póstán küldöm fel.
A felolvasást, mely épen egy órát tölt be, va-
-lamely tagtársunk szivességből majd csak el-
-vállalja; Szepesi Imre kegyes rendi tanitó
egyszer igérkezék erre; nem kétlem meg is
teszi.
A felolvasott kéziratot vegye fel Hunfalvy
Ur ha használhatja a közleményekbe.
Ha nem; kérem azt hozzám vissza küldeni.
Az Értekezésben tárgyalva lesz Hajászó, melyet
Krónikák, s azokból merített irók helytelenül ér-
-telmeznek Révházá-val. Továbbá az eddig
1403-i keltünek tartott Sajó-Sz.-Péteri végzés,
mely egy századdal ifjabbnak bizonyittatik.
S több más eddig nem ismert ritkaságok.

Szives hajlamába ajált vagyok
tisztelettel alázatos szolgája
Pécsett 1865 évi Február 6án Mátyás Flórián

872/1865

Ez válasz a 34/k.k. 1865. sz. titoknoki levélre.

De miért nem lett iktatva eredeti-
leg?

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Válasz ment Márcz 8. 1865. Lugos febr 6. 865.

Mélyen tisztelt Uram!

Engedje meg hogy én is üdvözölhessem uj állásában, bizonyára nem lehetett Akadémiánknak nagyobb disze mint hogy hazánk első költője első tisztviselője is lett.

Nem csak a fővárosban de kis házi körünkben is ünnepeltük Akadémiánk uj titoknokát! adja az Isten hogy ezen díszes állásban intézetünk javára számos éveken át működhessen.

Bátor vagyok ujolag azon szivességre felkérni, hogy Koszoruja utolsó számát a mult évből az az 26dikat

mely elmaradt, Értesítné
meg: midőn érdekes
lapját mindig ½ évenként.
Ezért be kötelezem új év
ern zárszám arra ok:
vetetlen szükségem.

Felkérném továbbá Ger:
gely Urat hogy a szá:
momra utalványozott
tiszteletdíjt (: Pest né:
hány x :) az Akadémia
tőkéjéhez vezesse visz:
sza. tartván attól
hogy talán levelem el:
veszhetett — Mélyen tisz:
telt Uraságodat új tu:
dósításom akaratomtól.

Midőn ígérem hogy
Egyébe fentartanám

maradtam

Nagyságod

alázatos szolgája

Tóth Lajos

ez már jelentve is volt
az összes ülésben.
Aß

873
1855

A magy. t. akadem. titoknoki hivatalának

47 sz.
I. R.

Vettem febr. 16. 1865.

Füvészeti pályamunkák birálata
1865 b.

Tekintetes akademiai bizottság

Szerencsém van ezennel a velem közlött füvészeti munkákat vissza küldeni

Azok értékre nézve következő sorozatba állithatók:

1-ső helyre teendő a leggyengébb, melynek jeligéje „Hazánk bérczein"

II dik helyre az melynek jeligéje „Jam violas puer" az

III-dik helyre az melynek jeligéje: Ki a mezőre az

IV-dik helyre a „multa renascentur" jeligéjü

V-dik helyre a legsikerültebb melynek jeligéje „A virágzást megtiltani nem lehet

Az első négy sem tartalma sem alakja tekintetéből ajánlható.

Tartalmára nézve nem, mert anyaguk oly csekély, hogy az könnyen néhány négy gymnasium kézi könyvben kimutatható volna, s ez a kevés a mellett nagy részben vagy hamis, vagy a kifejezés hatá-rozatlansága balra érthető.

Alakuk tekintetéből nem ajánlhatók, mert dogmaticus előa-dási moduk, ily fejlődő tapasztalati tudományban, hézagos is-meret mellett, sok képtelenségre vezetett és vezet. Nem ajánlhatók mert nagyobb részben csak szótárak s mint ilyenek leg kellemet-lenebb olvasmányok. Végre nem ajánlhatók mert nyelvük igen hibás, logikájuk gyenge, s idegenek a természettudomány azon ágaiban melyek ismerete a növény élettüneményeinek megértésére okvetlenül szükséges.

Az V-dik sikerültebb mert:

1 kevesebb figyelmet fordit a gyakorlati botanikára, mint az első négy s több helyt enged a növénytan érdekesebb sza-kaszainak.

2. Követi:

2 Követi némileg az elbeszélési előadási modort, mely itt helyén van s mely sikerültség esetében nem fárasztó még akkor sem ha az egész tudományt a leg ifiabb sarjaig felkarolja.

3, Tanusít olvasottságról, mert sok érdekes adat gyüjteménye

De mind a mellett ez sem ajánlható, mert nem felel a legmérsékeltebb igényeknek sem melyeket ember ily könyvmunkában támaszthat.

Nem ismeri a füvészeti tudomány jelenkori fejlettségét. Elmaradott vagy husz, huszonöt évvel, s különösen nem ismeri a növény szaporodását, s a növénytan legérdekesebb részét, mely leginkább magyarázza a szervek jelentését – a morfologiát – nem is érinti.

Következtetései igen gyakran hamisak, s kifejezései s jelegzései nem szabatosak.

Nem adja természethiven az észlelés és búvárás utján vett adatait. Nem is adja azokat oly modorban, hogy az olvasó az előadásban, mint tükörben lássa a szerző alapos meggyőződését, s a tárgy előadásából kifakadó s megujuló örömét.

Előadása nem eleven, kedélyhez nem szóll. Azért nem is képes az olvasó érdekeltségét a kutatás ezen kedves mezejére megnyerni, nem képes, a szép és jóra még fogékony szivet, kiemelni az önző mindennapiságból s a jobb a szellemi világ felé irányozni.

Ezeket előre bocsátván talán nem lesz szükséges fárasztanom a T. A. b. azon jegyzetekkel, melyeken az első négy munkáról mondott itéletem alapszik. Olvasása fárasztó s lehangoló

Az ötödik munkára tett észrevételeim is számosak.

De mivel az egész pályamunka egyöntetű elégségesnek tartom, itéletem indokolására, azok csak egy részét bemutatni.

A sok czikkek körül választom azt mely – a szerző nyelvébe-szólva – a virágot és gyümölcsöt tárgyalja. Ezeknől a szerző is, mint a növény legérdekesebb szerveiről, részletesebben szól a 72 laptól a 118 dikig

De már a czikkek czíme eltérít a fölebb kijelelt közelebbi czélomtól s vezet a magyar növénytani műnyelv mezejére, azon térre melyen Diószegi és Fazekas kora ólta, főleg az ujabb időkben, talán elhanyagolt s mostoha ápolás, s ismeretes hamis irány következtében, oly sok haszontalan gaz s dudva felcsirázott, hogy már annak csak megpillantása is elriaszt e mező művelésétől. Ezen mezőt kell előbb tisztitani, s visszatérni Diószegi korába, melyben a magyar füvészeti műnyelv még magyar volt.

Ha mind az ki néhány száz növényt talán csak név után ismeri, s tudományos növénytannal életében soha sem foglalkozott, ki a természettudomány átnézetét nem birja – ha mind az, mint a műnyelv reformatora, vagy a műnyelv uj teremtője fog fellépni még pedig első elemi művében: bizonyosnak tartom hogy a füvészet hazánkban nem fog meghonosulni soha. Hisz már most is annyira jöttünk, hogy, ha történetesen az öt előttem fekvő pályamű szerzője összejöne: ők nem szólhatnának növénytani tárgyakról egymással magyarul, nem értik egymást.

Ezen bajon segiteni kell, s rajta segitve is lesz, ha Diószegi korába visszatérünk, nyelvét megtartjuk s azon le fölebbott változtatunk, hol ő a nyelv természete ellen vétett p. virágzat szónál

Áron

Azon szerveck jelelésére pedig melyekre Járekas és Dioszegi kifejezést nem szolgáltatnak, s melyekre nyelvkincsünk sem ád találó ~~[illegible]~~ szót: tartsuk meg a latingörög kife-jezéseket, vagy éljünk fordításokkal a közéletbe vágó tárgyak elnevezéseinél. De ne nehezítsük továbbra is a sok efemeér uj szó által a magyar ifjunak a tudomány-ki már külömben is soknyelvüségünk által elegendőleg akadályozva s sujtva van.

Diószegi nyelvének azon kifejezései pedig melyek talán a gyengédebb kedélyt sertik, ott hol netalán szükséges, könnyen elmellőzhetők, a nélkül hogy a tudomány szen-vedne – mint történt p. ejszaki magyarhon virányaʺ czimü munkában.

De átmegyek közelebb feladatomhoz

Mint feljebb már említém azon cikket választottam közelebb megtekintésre mely a virág és gyümölcsről szóll, mely czím németül annyit jelent mint: über <u>Blumen und Obst</u>. A szerző azonban e czikkben nem szóll a gyümölcsről nem is a virágokról hanem a növény azon szerveiről melyeket a német <u>Blüthe</u> és Frucht szavakkal jelel, s mely szerveket a magyar fü-vész is kénteten külömböztetni a virág és gyümölcstől ha értelmesen és szabatosan növényekről szóllani akar

Valóban fel nem foghatom, hogy csuszhatott be itt is már müvekbe is, ezen szócsere az általános növénytanba, melyben a szerző minden léptén megakad s ellenkezésbe jön a közélet már megszokott kifejezéseivel, ha ezen fogalmo-kat nem külömbözteti, s ha öszszezavarja a fölebbi fogalmat az alárendeltekkel, a nemet a fajjal v. megfordítva

Hiszem.

Nálunk is vannak virágkereskedők (Blumen und Blüthenhändler) nálunk is árulnak virágmagot (Blumen und Blüthensamen) nálunk is ültetnek virágokat s apolják azokat leginkább azon czélból hogy virágozzanak. S ha virágoznak van virágzáskor <u>virágzatuk</u>, vagy virulaskor <u>virulatuk</u> vagy virításkor <u>viratuk</u>

Van tehát elég szavunk mely a német Blüthe szót helyettesitheti, vagy a mely jeleli a növény azon szerveit összműködésükben, melyek a virágzásra vagy a termékenyitésre s magtenmelésre lényegesen szükségesek.

Ezeket vegyesen használhatjuk, a nélkül hogy virág szót kiküszöbölnők a botanikából. Használhatjuk azt is igen jól, de úgy az különbféle jelentésénél fogva fogalomzavart ne idézzen elő.

Jelel pedig ~~[illegible]~~ virág szó:

1, Minden feltűnő s szép virulattal bíró füvet v. kórót
2, Minden szép s feltűnő virágzatot.
3, Egész viratcsoportot
4, A virulatok küt takaróit. De soha sem általánosságban azt mit a német füvész Blüthe szóval kifejez.

<u>Gyümölcs</u> a második szó, melyet szerző a cikk czímében helytelenül használ, s melynek felvétele az általános növénytanba a termés vagy is az érett mag s takaróinak jelelésére, nem kevesebb zavart okoz, mint a virág felcserélése a virattal.

Igaz ugyan hogy annak nagyobb része, mit a közbeszéd gyümölcsnek czímez, termés, de igen eltévesztett eljárás, mindent termést gyümölcsnek nevezni, holott a nyelv gyakorlat a termések alig két szazadrészét gyümölcsnek (Obst) ismeri el.

el. Én legalább széles e hazában sehol sem hallottam hogy az emberek a tatárkáról, buzáról s pár ezer más termő növényekről gyümölcsöt szedtnének, még termés dus években sem, söt igen is hallottam külön böztetni a gyümölcs-dus éveket a termés dusaktól — Csak a szerző ismeretlen honában terem minden gaz gyümölcsöt, még a bogács kóró is. Itt is fel-cseréltetett a felső fogalom az alárendelttel a nem a fajjal, mi tudományban nem szabad. Talán csak azért vitték át ujkori botanicusaink a gyümölcs szót a német Frucht jelelésére, hogy az Obst fordítására uj szót gyárthassanak!

De nézzük magát a cikket, s azt is csak azon tekintetben mennyiben mond igazat, nem terjeszkedvén ki arra, hogy mit lehetett, mit s hogy kellett vele, menyem szerint a cikket szerkesztem:

72. Virág levelek átváltozása által létre hozott szerv. Nem áll, mert a virágzáshoz lényegesen megkívántató két szervnek egyike a termékenyítendő pete v. csirabimbó — mely a csupaszmagvu vagy gymnosperm növényeknél maga egyedül is képez virágot — gyámjaival minden növénynél tengelyszerv nem levél. Maga a magzat is sok virulatnál világosan a szárból fejlődik.

— A virágnak van következő alkatrésze: kehely, bokréta stb. Nem áll. Mert fenyveink virágának, s termő viratuknál sem kelyha sem bokrétája sem porhona sem magzata nincs. — E mellett nem a virágzatok ezen felsorolt

alkatrészek, hanem csak a leg több virág virata bir ezekkel.

— <u>Porzó</u>. Porzó tudomásom szerint mindenütt hol megfordultam (Selmen Pesten is) Staubfaden-ot v. Staubgefässt-t jelent s nem helyettesít-heti a régi jó porhon szót, még kevésbbé használható hím, por-edény v stamen helyett, mivel akor még kisebb a hasonla-tosság. Itt világosan felcserélik ujkori füvészeink a porhon tartalmát a virágport, magával az egész poredényyel, mely eset-ben szerintük virágporzó egyenlő jelentésü volna pollen szóval. Gyanítom hogy ezen szócserére azon tapasztalás szolgáltatott alkalmat mely szerint fenyveink (a szepességü füvészek lycopodiumfái) virágpora csak ugyan nagy mennyiségben porzónak használtatik.

— <u>Terme</u> feleslegez uj szó pistill helyett s nem találó, legfölebb a régi <u>magzat</u>ö helyett használható — Mert ha a peték gyám-vánkosaikkal nem részei a pistillnak, leg több esetben nem lenne a termiből semmi, söt néhol az mag megérésekor már nyom nélkül eltünt (semina denudata) —

73. <u>Közös kehely az mely több virágnak szolgál borítékúl</u>. Ha a kehely csak a virág része hogy boríthat egész virágcsoportot ?! s ha a fészek kehely, mi jognál fogva lehetne egyes lepeit, pikkelyeit másváknak nevezni ?! (L. 92. l.). Végre meg kell jegyeznem hogy a virágburok is több virágnak szolgál borítékúl s hogy ez ha-sonlóúl különbözik a bokrétától s a tenyészeti levelektől, s még sem közös kehely —

— A kocsán végét melyen a virágzat áll vacoknak <u>vagy telepnek</u> mondja. Vacok szó jó szó mindenkép receptaculum jelelésére de telep szó már meghagyandó Thallus fordítására

74. A kehely lehet különválltlevelü v egylevelü. A kehely lepei nem válnak el mert eredetileg egyénileg fejlödnek. Jobb a regibb szabad- v többlepü v levelü szó. De már az egylevelü helyett használható, az öſszeforadtlevelü kifejezés, mert magyarás

— Eresz helyett, érthetöbb a régi karima szó. Ha jól emlékszem nem hallottam soha a kalap ereszét, hanem csak karimáját emlegetni, pedig a kalaphoz áll itt a hasonlatosság.

— a Szilén-nél talán szebb a Szilene

— A csésze egy vagy kétajku ha egy vagy két ajakat mutat. Ebböl semmit sem tanul az olvasó, még annyit sem bajuszos vagy kö-pasz ajkhoz keressen-e hasonló szervet.

— A kehely ali félföli és föli. Ali félföli és föli, ugy látszik nem magyar ujságok. A viszonyok melyek hypo- peri és epigynus szavakkal jeleltettek helyesebben a magzat sza-bad v nem szabad voltával fejeztetnek ki, mivel a csésze keletkezésénél fogva mindég magzat alatti - s csak fej-lödése körben nö öſsze a magzattal s más virulatrészekkel.

— A föli kehely átmegy a maghonba söt gyakran gyü-mölcscsé változik át. Mind kettö lehetetlen. A kehely sem a magzatba nem mehet, sem gyümölcscsé nem fejlöd-hetik magában.

75. A korollát, bokrétának is pártának is nevezi - Párta szót hagyni kellene a Perigonium jelelésére -

— A bokréta finomabb állomú a csészénél - talán állományu - de ugy is igen határozatlan kifejezés

— Egyszirmu a bokréta ha zárt csövet képez. Nem zártcsöalakban fekszik az öſszirmu korolla jelege. - S nem is hiszi szerzönek senki még a kezdö sem hogy a szegfüvirágoknak az ökörfark korónak s sok más gamopetal növénynek csöves korollája volna

— a szirom körmét *nyaknak* kereszteli, holott nyak mindenkor közbelső nem pedig végrészt jelel.

— *tányéridomú* szóval fordítja a latin hypocrateriformist-t. mivel fogja a latin disciformist magyarban adni?

— a *fekete nadály* az állatországba tartozik – nem növény.

76. A felső ajkot *sisaknak* az alsót *szakállnak* nevezi — Ez nem megy, mert mind két szó a botanikában régi idő olta más tárgyat jelel. Sisakkal bír a sisakvirág virulata, szakállal sok nőszi„rom pártája. —

— *a keresztes bokrétához tartozik a keresztesek családja, a pillan„goshoz a pillangosak családja.* – Egész növénycsalád bokrétához?

77-dik lapon szóll igen felületesen a bokréta mellékszerveiről. s talál ilyeneket a fekete nadályon is. tehát ennek is van virágzó kora.

78. A katkotút koronavirágnak kereszteli.

— A stameneket itt nem csak *porzóknak*, hanem *porodáknak* is nevezi. Poroda felesleges, uj szó mely a mellett hogy nem jó hangzású mást jelent mint jelelni akar. Nem jelent sem többet sem keveset mint a régi jó porhon szó — Ott hol hímekkel nem akarunk emleget„ni, hol stamen szó fülsértőnek tetszik: használhatjuk stamen helyett, porhon szót anélkül hogy a tudomány világossága szenvedne. Mert a porhon a hím lényeges része, a porhon szára pedig mellékes rész, mely igen sok növénynél hiányzik. S e mellett igen feleslegesnek tartom, arra törekedni hogy minden nyeles tárgynak két neve legyen, az egyik mely magát a tárgyat nyél szár láb nélkül jeleli, a másik mely a tárgyat függelék szerveivel egybefoglalja – mint anyira sürgetnek botanicus szótárnászaink. Hisz maga Linné is a stamenek olvasásá„

nál

nál nem azokat, hanem csak a porhonokat számlálgatta, s a henélt himeket számba sem [struck out] vivén

79. A porodák adják rendszerént a virágban a módosított levelek har-madik sorát ezt. a negyedik sor a terme. Ezen mondatban több a hiba.

1, Nem a poredények adnak leveleket, hanem inkább a levelek fejlőd-nek poredényekké

2, Nem sorban állanak a kérdésben levő szervek, hanem körzetben gyűrűben övben — s nem is ugy hogy minden egy más felett álló látszólagos levelörv más más müszen legyen, hiszen magok a poredények képezhetnek 3, 4 s több gyürüt ezt.

3 A magzatot, több növénynél részben vagy egészben tengely szerv-nek ismerjük

— a porhon szarát s nyelét, a himszált egyszerűen szálcsának nevezi, hol-ott szálacska s szálcsa szóra a leiró növénytanban igen gyakran szükségünk van. Még a himeken is mutatkoznak szálcsaala-ku függelékek. Értelemzavaró, tágjelentésü szavakat kis határozott korre szorítani.

— a porhon gömb vagy hengeralaku s mélyedés által van két részre osztva. Nem áll, mert a porhonok igen sokalakuak s nem minden növénynél kedodvuak, a fiokok nem is mélyedés hanem válaszfal által elválasztvák

— A virágpor nem egyébb sejtek halmazánál ezt. Itt felcseréli a szerző az anyasejteket melyekben a virágpor fejlődik magával a himporral.

— A közös sejthártya felpattan, lenakodik az uj sejtekre ezt határozatlan kifejezés.

80. A különböző hosszu porzó [struck out] s virágok lehetnek kétfőporzósak és négyfőporzósak. Nem világos kifejezés, s a didynam és tetradynam szavak ugy itt használt forditása nem ajánlható A poredények viszonyos magassága s hossza sokféle

combinatios

combinatiot mutat, s kár azon csoportositásokat elmellőzni mivel Linné rendszerében csak a didynam és tetradynau himeket figyelemre méltatta.

81. Linné a kétfalkasok osztályát ojan virágokból alkotta melyekben egy poredeny szálai öszsenöttek a tizedik pedig szabadon maradt. Nem igaz, mert Linné a kétfalkasok rendjeit a poredenyek számára alapitotta, s a felett fel, vette az egyfalkás pillangosolatis diadelf növenyei közzé.

— Nálunk csak egyetlen többfalkás növény létezik. Hogy növénynem több fajaival nem egy növény!!

82 Másszor ismét a terméhez vannak a porodák nőlve, a melyek a termőporzósak osztályát adják. Linné gynaadriája más határozottabb jelegen alapul. Sok növény van mely, nek poredényei a magzathoz nöttek de e miatt még sem gynandri növények. Vizi tököt talán látott a szerző"?

— Olykor a bokrétához vannak ragasztva a porzók. Ragasztva?

83 A terme ismét nem egyébb levelek modositásánál. Hogy lehet a modosulás pistill, csak a szerző értheti

— A levelek számát a bibék száma határozza. Avval ta, lán azt akarta szerző mondani, hogy sok növénynél a bibék számából lehet a termőlevelek számára követ, keztetni a mennyiben ez.

— Bibeszár mellett megtartható a nyeleces szó is, mivel a bibe szára képviseli a termőlevelek nyelét ott hol azok hüvelyrészök a petéket takarja, lemezük pedig bibévé fejlödött.

— Maghon szóval igen roszul forditja szerző a latin ovarium szót ment az ovarium nem tart magokat hanem csak tojáskákat — jelent tehát az uj maghon annyit mint a régi magrejtő szó, annál nem jobb s azért felesleges.

— Maghonból fejlödik a gyümölcs. Gyümölcs is termés is nem egyébb mint a mag hona a maggal együtt, ment a magzat az által válik termésé hogy a tojaskák magokká lesznek. — Igen felületes állitás, a mennyiben különös eset általánositatik.

— A bibeszáron áthalad a virágpor. Nem igaz. Csak a virág por tömlöi hatolnak azon keresztül, magállatocskák szerepében, a csirarügyek vagy petéik felé.

— A bibeszár vastagabb vagy szélesebb része a bibe. Nem áll. A bibe lényege a nyilás melyen a portömlök a magzatba hatolhatnak, s azon mirigyek melyek a tömlök szabadulását a virágporból lehetségessé teszik. — Szerzö talán még a kunkuricza bibéjét sem látta — vagy azt tartja hogy annak bibéje nincs.

— A bibeszár nem egyébb fonalképü csönél. Csudálatos! Hol látott szerzö csöves fonalat? — S ha a nyeleces egy csö volna hogy hatolhatnának az egyetlen egy nyelecsen keresztül a virágpor tömlöi a magzat sok fiókjaiba. — Rendesen annyi a tömlöjárat a hány a termésievél.

84 A bibeszár és a bibe eltünnek termékenyités után, s csak néha láthatók elszáradt maradványai. Hát a bezzök csönei, az elvirított pulsatillák tollas üstökei s más hasonló termésrészek miből fejlödnek?!

A szerzö hiszi hogy az olvasó ezek olvasása után miket írt, képes leend a virulat részeit s azok összefüggését megismerni. Én pedig azt hiszem hogy ha az olvasó mind azt betanulja is, mind a mellett a legközönségesebb növényeknél is meg fog akadni; minök a viola a meténg a fagyöngy s sok más.

85. lap.

85. A virágpor a virág rázásakor lehull és arról könnyen letörülhető
Nem szabatos s csak részben igaz.

— A tulipán azon virágok egyike melyen kívül semmi zöld burok nincs — Nem világos.

— A füveknél a színes bokrétának nyoma sincs.

A szerző ill fű szó alatt vagy a pelyvásokat (Glumaceae) vagy csak azok egyik csoportját a pázsitféléket érti. Ily értelemben fű szó helytelenül használtatik.

A magyar népnél valamint minden régibb magyar botanikában füveknek czimeztetnek mind azon növények, melyek nem kórók, nem bokrok v cserjék nem fák, sem a mohok banggyok gombák zöték s hasonló apróságokhoz nem számíthatók, s orvosi füvek, hasznos füvek mindenkor s mindenütt annyit jelentett mint officinellen Kräuter, nützliche Kräuter. Mivel a füvek nálunk (mint általában közép europában) a feltűnőbb növények többségét teszik azért a botanika füvészetnek, a botanikus füvésznek mondatott. E szerént a füvész a szó értelme szerént leg alább Kräutler volt, holott ujkori botanicus íróink szerént legfölebb agrostiograf lett, a füvészet pedig a a borjupázsit, ecsetpázsit, kéthimpázsit s azok rokonainak leírására leszoríttatik. Mind ezen zavar talán onnan jön, mert tudós botanikusaink vagy nem magyarok, vagy csak szobatudósok kik a nép nyelvét s a régibb magyar füvészetet figyelemre sem méltatják.

Csapó anyanyelvén írt midőn „füves és virágos kertjében" mindenütt a német kraut szót fű szóval

fordítja

forditja, s Fazekas és Diószegi talán öszönszerüleg jártak el, midőn talán graminifolius-t pársitlevelü magyar szóval fejezik ki.

Nekem pedig sokszor, ha valamely kiszakasztott gramen neve után kérdezősködtem, azt adták válaszul, ez is pársit amaz is pársit.

Ezen adatok nyomán pársit annyit jelent mint a német Gras — s pársitra hajtani a marhát annyit mint das Vieh auf's Gras treiben, nem pedig annyit mint a német Rasen.

Rasen magyarul gyep. Azért mondjuk hogy a vetés-nek gyepesednie kell, különben nem tartja ki a telet sőt a pársitnak is gyepesednie kell hogy tartós legelőt szolgáltasson.

Ezen jegyzetek egyszersmind alaptalannak mutatják szerző munkája 30 lapján felhozott panaszát mely sze-rint a magyarnak nem volna szava, a német Kraut és Gras kifejezésére —

— A tulipánon jácinton s.t. burkot talál a szerző. Mindenütt burok a növénytanban régi idő olta spatha-t jelent nem czél-szerü e szót mindenféle takaró s boríték-ra kiterjeszteni.

— Pánta s pártalevél helyett használ szerző virbur és virbursi-rom szavakat, melyek nem jó hangzatuak. — Ezelőtt maga szirommal a petalum szót fordította, most ugyan azt phyllon kifejezésére is használja

— A virbur szirmai nincsenek annyi változatosságnak alá-vetve mint a bokréta. — Másutt alant a szerző mondani.

— A csalány (jobb csalán) nem kétlaki növény, mint szerző állítja — de van kétlaki csalán is.

— A vegyesek osztályába (= Polygamia) azon egy és kétlakiak tartoznak a melyek porzótermeses virágokkal vannak vegyítve. Akár hogy fogja vegyíteni a szerző az egy ~~+~~ és kétlaki növényeket — nem kerül ki azon vegyítésből soha Linné polygamiája.

89.-dik lapon adja Linné rendszere vázlatát, melyről különben majd nem kizárólagosan az előbbi 10 lapon szóllott. Az osztályok uj nevei nem ajánlhatok.

A cryptogamokat virágtalan növényeknek czimezi, mit már Linné nem mert kimondani. Már ö gyanitá a cryptogamoknál a nemi különbséget s sejtése letünte óta mind inkább, mond hatni folytonosan a valósághoz közeledett, mert Schleiden csalódásai csak rövid időre birták megakasztani gyors felderülését.

90–91 lapokon indokolja szerző miért tér el Linné osztályainak régi elnevezésétől. Indokolása azonban hamis alapon indul. mert azért tér el, mivel szerinte Linne tévnézetben volt mikor a növényeknéli termékenyítést az állatországban előjövővel megegyezőnek állítá. Szerző t.i. nem ismeri a növénytan haladását az utolsó évtizedekben, tehát nem is tudja, hogy tudományunk leg főbb vivmánya ezen időszakokból, Linne fölebb emlitett nézetének bebizonyitása, mely szerint a termékenyités a növénynél, még pedig mint a fanerogamok mint a kryptogamoknál csak ugyan hasonló, az állatoknál észlelt termékenyitéshez. Tehát nem is tudja hogy már a magállatocskákat vagy azok helyetteseit ismerjük

minden

minden nagyobb növénycsoportból, hogy e szerint a termé-kenyités folyamát majdnem az egész növényországon végig áttekintjük.

Igaz ugyan hogy magam sem szeretem ezen hasonlatosságot minden sorban érinteni s kerülöm lehetőleg az arra emlé-keztető kifejezéseket, mint látni füvészeti kézi könyvemben, de azt egészen más okokból teldem s teszem mint a szerző

92. A melampyrumnál a murva violaszinü. Különös. Az egyes fajok sajátságait s különös jelegeit nem lehet az egész nemre visszavinni.

— Tokla felesleges uj szó, mert igen jó a régi gallér s gallérka az involucrum és involucellum jelelésére

93 A tokla all összenőtt murvakból. Nem igaz, mert a legtöbb gallér áll szabad levelekből

— A mályvának összenőtt murvájú toklája van. Különös, a 73 lapon volt a mályvának külkelyhe, most bir toklával még pedig összenőtt murvájúval. Szerző bizonyosan nem látott még, nem határozott még mályvát, mert különben tudna hogy az legközelebb rokonaitól leginkább a háromlevelü külcsészéje (v. szabad s nem összenőtt levelü gallérja) által különbözik.

— A tokla szolgál az ernyősöknél az ernyők befödésére. Holott a gallér leg több esetben oly kicsiny hogy azt a nagy ernyő alatt csak ugyan keresni kell.

— A burok a sárgarépa nyilasuk előtt vékony burokba vannak takarva. Azt soha sem láttam, csak a szerző képzete

— A virághüvely (burok Diosz.) az által különbözik a toklától mert egylevelü a tokla pedig többlevelü. Nem is meri szerző vad hagymáink kétlevelü burkait, s elfelejtette hogy toklája

öſſenőtt elemekből áll mint az egylevelü cséſze s az egylevelü bokréta.

— A fűnél pótolja a pikkely a virághüvelyt!! Micsoda pikkely?

— Még a tobor is gyümölcs. Meglehet hogy a szerzőnek jó, de más bi„zony meg nem eſzi.

— Fedelékes helyett használ zsendelyalakulag fedő. Talán szebbnek tartja az utóbbi kifejezést?

93. Pikkelyek találtatnak — — ott hol — — két pikkelykék ülnek Az már igaz, ha a pikkelykék pikkelyek.

94. A mácsonya fejes virág — Itt jelet virág szó egész növényt

— A makk kupacsa a mogyorónál is jelen van. Ez lehetetlen.

— Virágzat a virágok öſſeköttetési modja. Hogy virágzat szó nem a virulatok elhelyezését és csoportositását fejezi ki, mit szerző vele jelelni akar, már fölebb felhoztam — Itt csak azt akarom hozzá tenni hogy szükségtelennek tartom az inflorescentia még másféle magyarositását, mert elhelyezés s csoportositás elég világosan fejezik ki azt mit a német Blüthenstand szóval jelel.

— A régi jó füzér szó helyett helytelenül kalászt (mi által a szerzőnél egyſzere minden füzéres virágok kalászosokká let„tek.

95. A barka az által is külömbözik a kalásztól, hogy a kalász érés után is megmarad míg a barka leesik. Mult évi barkát eleget láthat a szerző most is az égerfán. Hol marad a kalász?

— Ha a barka pikkelyei megfásodnak képezik a tobozt, a tüle„velü fáknál melyek termés virágai csak megfásodott pik„kellyel birnak. Ha már a virágzat murvái megfásodottak meg van a tobor már virágzáskor s nem szükséges barkából származnia.

— Minden pikkely alatt van egy termő. Nem igaz. Mert a tülevelüek tartoznak a csupaszmagvú növényekhez

— Minden pikkely alatt egy magot találunk. Csak a szerző egyet, mas szemes ember kettőt

— A torzsavirág a virágok felszegzése által jön létre. Ugy?

— Az ide tartozó virágzatot könnyen feltalálhatjuk a kukoricza termes virágjában. Ugyan hogy férhet egész viragcsoport az apró majd nem mertelen kukoricza virágba?!

— A germicz vastagodását nevezi szerző torzsanak, mások jelelik ezen szóval a megvastagodott germiczet

96 lapon igen tudosan jelezgeti az ernyőt az ernyőkét, s követeli hogy egyes virulatai felül sikot képezzenek, mit az angyelika a zapócza s mások a szerző kivánatára meg nem teszik.

— A bogernyőhez idézi példaképen a közönséges bodzavirágot. S hát hol a veres bodza a közönséges bodza?

97. A parsifélék bugáját roszul jellemzi

— Diószegi fejes bugája jobban fejezi ki a thyrsust, mint a szerző füzére melyet régi jelentésében meg kell hagyni, ment oly viralcsoportot jelel melynek egyes virulatai szintugy felfüzötteknek látszanak.

— A bojt ha a gömb kocsanokon ül. Nem a gömb hanem a gömb egyes virulatai kocsánosak.

98. A fészkesek közt említi a cicfarkot – valamely uj növényt s ismét az oroszlánszájt

— A mennyiben a victoria regia virágja egyike a legnagyobbaknak: lehet leveleinek roppant nagyságából a virág nagyságára következtetni. Semmit sem mond.

— Mivel a boabab a malyvák családjához tartozik, azért hasonló a virágja mályvaink virágjához. Bizony kár a növényt csak említeni is ha szerző többet nem akart róla mondani. Pompás nagy fején, majdnem lábnyi hosszú kocsánon lefüggő

virulata

virulata, felfelé, tehát hátra türümlett bokrétája, egy-szerü, kerekded karélyu csészéje, gyertyatartóképü poredény-nyalábja s pár hüvelyknyire kinyuló nyelecse, csillag-képü bibéjével, csak távolról emlékeztetnek mályváink-ra. S már azért de leginkább eltérö termésénél fogva mályvainkkal egy családba nem igen állitható — Tarto-zik a Bombaxékhez s azok a Sterkuliaféläkhez

100. Azon terméseknél melyek magrejtöjét a magtól elválasztani ké-pesek nem vagyunk, maga a mag szolgál táplalatul. Hogy lehet az, hisz az emben nem zsurzsok hogy belefurhatná magát?

— A magrejtö nem másbol eredt mint levelekböl — nem áll

101. Az egylevelü magrejtö együregü p. az ernyöjök termesei. Lehet-len feltennem hogy szerzö ernyöjös noveny[?] latott érett terméssel különben ily feltünö hibát nem követ el.

— Ha a magrejtö több levelekböl származott, akkor többüregü. Csak részben igaz.

Talán annyi is elég itéletem igazolására

Olvastam a termékenyités és szaporodásrol szolló cikket is, de ez épen oly hibás mint a termésröl szolló — s még hiányosabb.

Eperjes 1865 Februar 8-kan

Hazslinszky Frigyes

874
1865

44/I.K. 65.

Vettem 15/II 65.

Tekintetes Ur!

Az időjárás gátolja felmentemet; azért az ajált értekezés mellett ezen 50 ftos utalványt küldöm, kérvén alázattal T. Uraságát szíveskedjék értékét az akadémiai pénztárból felvenni, s levélben hozzám juttatni; bármi tőlem kitelhetőben viszonszolgálatot ajálok.

Az értekezés felolvasási terhét elvállalónak jó lesz azt előlegesen átolvasgatni, hogy előadása biztos lehessen.

Ha azt a <u>Közleményekben</u> felvételre érdemesnek ítélendik, kérek abból magam részére 20 db. különlenyomatot. Ennyim van a tavali értekezésből is; mely azonban az <u>Almanach</u>-ban nincs említve, gondolom feledékenységből.

Kérésem méltánylását remélve, vagyok szíves hajlamába ajált

alázatos szolgája
Mátyás Flórián

Pécsett Február 8-án 1865.

Az 50 frtot átküldtem febr. 24. 1865. Arany

Mátyás Flórián

87/1865

Érkezett febr. 9. 1865.

Tekintetes Titkár Úr!

Van szerencsém a Tek. urat tisztelettel felkérni, miszerint részemre a legközelebbi osztályülésen egy félórát átengedni szíves kedjék. A benyujtandó értekezés czíme:

A díjtartalék számításának egy uj módja ~~a tőkebox~~ az életben fizetendő tőkék biztosításánál.

Maradtam szokott tisztelettel

a Tekintetes Úrnak

kész szolgája

Meringer

tanár

Pest febr. 8.
1865

876
1865

PEST VÁROS FŐORVOSA ÉS KÓRHÁZIGAZGATÓJA

Nagytekintetü
Magyar Tudom. Akademia!

Van szerencsém a pes. Rókus közkórházban felügyeletem alatt Molnár János vegyész által tett légé-szeti észleletek eredményét, a graphicai kimu-tatással együtt ide mellékelve tudomás vétel, és kellő használat végett a Nagytekintetü M. kir. Tudom. Akademiánál tiszteletem mel-lett benyujtani. –

Pest 1865 Február 9én

Dr. Tormay

877
1865

Érk. febr. 10. 1865.

42 sz.
L. K.

Áttéve a term. tud. bizottsághoz
febr. 23. 1865.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A statistikai bizottság f. évi febr. 9-kén tartott gyűléséneк jegyzőkönyvéből.

7. pont. Barsi József jelenté, hogy a veszprémi r. kath. egyházmegye népiskoláit tárgyazó adatok, melyeket a Nmgú m. k. Helytartótanács a T. Akademiának átküldött, igen hiányosak, ~~csak~~ az egyházmegyének csak 8 főhelyére vonatkoznak, a többi anya- és fiókegyházakról pedig nincs semmi tudósitás.

Határoztatott, hogy a Ngú magy. k. Helytartótanács a T. Akademia útján újolag fölkéressék a hiányzó adatok átküldésére.

Hunfalvy János,
a bizottság jegyzője.

878/1865

A statistikai bizottság f. évi feb. 9-kén tartott gyülésének jegyzőkönyvéből.

Melléklet
A márcz 6-án tartott
Tizedik Kisgyűlés
Jegyzőkönyvéhez.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

11/2. 865

Jóreggelt!

Ma Gerenvál 1/4 után egy rövid ülést tartani. (hitelintézet)

Szükségem van az Igazgatóság ülési Jegyzőkönyvére, jegyzőileg kiadva.
Ezt szeretném holnap megkaphatni.
A felvezetett költségű aszociatió-jához van reá szükségem.

Rögtön intézkedtem. Deák

11/2 1865 Ast.

879/1865

Édes Barátom!

Most vettem az elnök fennebbi sorait. Az igazgatósági ülés jegyzőkönyvét rögtön kész kiadatni. Talán Ring titkár hozzá foghatna azon pont másolásához, mely az építési ügyekről szól. Talán holnap délig kész lesz, ez egy pontot leírni. A budgetet aztán teljes jegyzőkönyvi kivonatban adjuk az elnöknek.

Csengery A.

Tek. Csengery Antal úrnak

1865
879

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

3.1.

Pest febr. 11. 1865.

Tekintetes akadémiai Titoknok Úr!

Megkaptam becses levelét és örömest vállalkozom a kitűzött értekezés olvasására; csak az egyre kérem, szíveskedjék a kérdésben forgó érte-kezést velem közölni: minthogy a kellő nyomatékosság tekintetéből el-kerülhetetlenül szükséges minden érte-kezés szellemével előbb megismerkedni, annál inkább, mivel én Maiyar Flórián úr írását sem ismerem. — Egyébkint szíves indulatába ajánlottan maradok

Tekintetes Titoknok Úrnak

tisztelő szolgája

Szepesi Imre

képezdei tanítótestületi tag.

880 / 1865

Pap Ignácz
két Kéziratú műve
iránt.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

45/1. K 65.

érk. 15 febr. 1865

Tekintetes Titoknok úr!

A teremtés remeke az emberalkotásban

és

Parányttan a kövenyalkotásban

czimű kéziratok közelebb mult év Julius 9-kétől 7-ik óta az Academia kezei közt vannak a kéréssel, hogy csak bírálat alá adassák volna. Szerzője a két műnek Pap Ignácz szalatnaksam, ki az aggkori bántalmazásai alatt mélyebben szenved, hogy sem reménye lehetne annyira felüdülnie, hogy e műveinek kiadását maga kezelhetné. A rokoni viszony terembe segíte mindkettőt, s mint kiadó ügyről közelebbségemnek tartom szerződésünk folytán a két művet még ez évben közre bocsátani; azért bizalommal felkérem t. Titoknok urat, hogy a megnevezett két kéziratot az Academia könyvtárnoka által minél előbb a veszprémi postáig visszaküldeni szíveskedjék, teljesen meggyőződve levén, hogy Titoknok úr hivatalos ébersége nem teszi szükségessé, hogy ez ügyben többször is postai költséget tegyek. A visszaküldést pedig ne a szerző, hanem az én nevem alatt méltóztassék megtenni. (Lakásom

(pápai ut 1174 sz. alatti s. házban) egész sikerrel

Tekintetes Fischnak Urnak
Veszprémben Febr. 13án 885.

őszinte tisztelője
Dr Vidéghy László

J.M. E felkérés tudtommal
történt. Költ Veszprémben
Febr. 13. 885.

Pass Ignácz s.k.

A két minta elküldetett 16/11 85.

888/1885

Nagytekintetű Academia!

Az irodalom terjesztése nemes gerjedelem kifolyása. A szivhez szólani vagy a vallásos lelket néha-néha mulattatni dicséretet érdemel. Kevés ki ennek terjesztéséhez egy műbimbóval járul, mindenkor örömmel emlithetjük.

Ily magasztalást érdemlő érzelem buzditotta nt. Pelko Péter rosnyó megyei áldárt, midőn az

„Eredeti magyar közmondások és szójárások"

gyüjtéséhez fogott, engem pedig, kiadását elhatározván, a költség fedezésére felszólitott. Ohajtásának örömmel engedtem. A mű megjelent, melyből a nagytekintetű Akademia könyvtárának egy Díszpéldánynyal kedveskedem. Maradtam

Rosnyón febr. 14én 1865.

Nagytekintetű Academia

alázatos szolgája

Hirsch Nándor
rosnyói kereskedő.

882
1865

883/1865

Alba 46/I.K. 65 febr. 15. 865

Vettem febr. 16 865

Tekintetes úr,

Bátor vagyok utólag fölkérni, hogy f. h. 27-dikén tartandó értekezésemet ezen cím alatt kegyeskedjék bejelenteni:

„A cosmicus ismeretkör legujabb vívmányairól."

Reméllem, e czím alatt
valami pontosat fogok
a Tek. academiának
közölhetni, a mint is re-
reménem, ha legalább
félórai háborítlan
időt nyerhetnék. A
fajkeletkezésről majd
máskor fogok értekez-
ni. Mély tisztelettel
alázatos szolgája
Schwarcz Gyula.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Választ

Székesfehérvár febr 3, 865.

Tekintetes Arany János úrnak, a M. t. akadémia titkárjának.

Uram, –

már régóta készültem személyesen tisztelkedni, de különféle akadályok mindeddig meggátoltak. Szabadjon most tehát antha,

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

tatni, vagy, ha ez nem a titkárság tisztébe vágna, a jegyzőséggel azt számomra kiadatni.

Kegyes jóakaratába ajánlom magamat, Uram, – és maradok

Kegyelettelyes tisztelője

Lakásom: S. G. Székesfehérvár. Schwarcz Gyula.

kik Tekintetességedet a m.
t. akadémia titkári székén
a legszívesebb honfiúi érzelemmel üdvözlik, ezekben egész
mély tisztelettel csatlakozom.
Egyúttal bátor vagyok a „Korzsu" közleményért köszönetet
mondani; s a február 27-diki
akadémiai ülésre e cím alatt:
bejegyezve.
„A fajfejlesztési elméletek
jelen állása" egy értekezést

1865
884

bejelenteni; nem különben
Tekintetességedet arra is föl-
kérni, kegyeskedjék nekem
a kéziratai közül az 1863-dik
évi november vagy december
valamelyik természettudományi
osztályülésében bemutatott
„Moulin-Quignon"-féle
„mozzanatra tett jelentésemet
minél előbb kezemhez jut-

Constantinopel den 16 Febr. 1865.

An die geehrte, löbliche Akademie der Wissenschaften in Pest.

Zufolge mir als Begleitschreiben zu dem rezipientshalben retournirten MS. über die Novellen Justinians, zuvor die löbliche Akademie entschlossen diese Abhandlung in Ihren Jahrbüchern, jedoch nur in ungarischer Sprache, gegen ein Honorar für mich von 5 Ducaten pro Bogen herauszugeben, mir daneben die Herausgabe des französ. MS. nebst Kupfern noch überlassend.

Seitdem bin ich mit der neuen Schul-Einrichtung so beschäftigt gewesen, dass es mir nicht möglich war, die beabsichtigte Revision, respektive Abschrift vorzunehmen; in einigen Wochen gedenke ich doch mit dieser Ueberarbeitung fertig zu sein.

Bevor ich jedoch dieselbe übersende, möchte ich noch einmal die Publikationsweise Ihrer Erwägung unterwerfen, und daneben, so wie über einige andere Aufschluss erbitten.

1.) Es ist der Text selbst zum Theile, gewiss mehr als ein drittel aus vollständigen

885/1865

zur Abhandlung unentbehrlicher Citate, in italie-
nischer, lateinischer und wesentlich griechischen
byzantinischer Autoren. Diese gelten eben für
jeden Text. Wäre es nun da nicht gerathener
das Arbeiten zugleich in französischer und un-
garischer Sprache in 2 Kolonnen zu drucken,
die jedesmal ohne Kolonne die ganze Linie
durchgehen würden, wo ein Citat kommt.?
Dadurch würde die spätere Publikation jede
andere überflüssig machen, und nicht auf das
ungarisch-sprechende Leser-Publikum beschränkt
seyn?

b.) Im entgegengesetzten Falle, wenn nämlich
die löbliche Akademie auf ihren Beschlüsse
beharrt, so verstehe ich die 5 Dukaten dem
Briefe gemäß als ein zukommend ohne
Abzug für die ungarische Übersetzung, wie
dieses auch von andern, die das geschickte
Schreiben gelesen, verstanden worden, oder
ist dies ein Irrthum?

c.) Soll ich den fertigen vollständigen Kata-
log als Anhang zu dieser Abhandlung unter
gleichen Bedingungen geben.

d.) Nachdem nunmehr in diesem offiziellen
Schreiben durch Stillschweigen, meine andern

Vorschläge als unberücksichtigt gelten müßten, kann ich bezüglich des Kritobulos &c nur dem Antrage der löblichen Akademie ent-gegensehen, um meinerseits hierüber einen Entschluß zu fassen.

Hinsichtlich dieses letzten Punktes er-laube ich mir nachträglich die Mittheilung, daß ~~ss~~ eine Besprechung in dem J. d. Coast (und daraus in andern Blättern), vielleicht nicht ohne Einfluß auf die gegenseitige definitive Entscheidung der löblichen Aka-demie gewesen ist, ob ihr aber unbekannt ist, wie es nothwendig war, durch ein Wort im Journ. de Coast, andern, die ich namentlich aufführen könnte, die aufsteigende Lust zu nehmen, die MS. auch abzuschrei-ben und so vielleicht vor mir zu publi-ziren, wodurch meine ganze Mühe und Arbeit umsonst gewesen wäre -

Ich könnte noch Vieles hier mittheilen, lasse es aber unberührt: denn Alles läßt sich nicht sagen. Ich fasse das aber in den kurzen aber vollkommen wahren Satz zusammen: die löbliche Akademie wird nie erfahren, was sie mir schuldet.

Ihr
ergebenster
Dr. P. A. DeMeir

65/I.K. 1865. Vettem febr. 26. 1865

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Dessewffy elnök lev. Aranyhoz

886/1865

1865

Posony febr. 17. 865

Tek. Ur,

Egy félórai szabad időmet használva feleségemnek írok 's kezdetet.

Kérem tudatni Hunfalvyval, hogy a' mim ülésjöttével Bécsből — circa 22ᵃⁿ — napján elő fogom venni a' könyvtár elszállíttatásának ügyét a' Palotába. Addig a' Hor„ dárok már meg lesznek mozdítva, 's folyamodni fognak hozzám, hogy a' dolognál ők használtassanak.

Addig megnézheti Hun„

~~sz~~ lezárható ládákat,

886
1865

mellyeken Lubiczi ajánlott az ös-
szállításra, és a' mellyek a' muzeum-
ban vagynak.

De ez nem elég. Továbbá kellegy
ki értekeznem, hogy a' könyvek
a' különféle termekben micsoda
rendszer szerint fognak berendeztetni.
És így e' tekintetben is kifogja
egyúttal Hunfalvy és vegye elő
azon opusát is, mellyet a' Catalo-
gusai iránt benyujtott volt,
hogy az képezhesse az értekezlet
tanácskozásainak alap...

Sztalnic!

Különösen tisztelt Magyar Tudományos Akadémia!

Midőn a hozzám intézett nagyrabecsült elnöki irat által értesültem, hogy a különösen tisztelt M. T. Akadémia az idei közgyülésen levelező tagjává megválasztott, ez reám nézve anál inkáb örömül szolgált, minthogy általa, mint távolról sem reménylett megtisztelteté által, kimondhatlanul meglepettem; de még nagyobb meglepetés volt, midőn a mellékelt titkári levélbenol vastam, hogy „Az Ember Élettana" munkám I kötete az ezen évi nagy jutalomra érdemesnek találtatott. Köszönetemet tettekben szándékozom kifejezni, mennyiben ezután kettőzött erővel fogok azon lenni, hogy pályámon nemzetem irodalmának gyarapitásához általában véve hozzájáruljak, nemkülönben teljes munkával igyekezni fogok, hogy mennyiben tudományos tárgy és körülmények engedik, a különösen tisztelt M. T. Akadémia céljainál kivaltképen közreműködjem.

S ezen alkalommal egyszersmind „Néhány szó az izomidegek végződéséről" című értekezetemet, 18 ábrával, mint székfoglalót átküldeni kötelességemnek tartom, minthogy elfoglaltságom jelenleg meg nem engedi, hogy anak személyes előadása végett lakhelyemről távozzam; egyébkint pedig értekezetemben lehetőleg oda törekedtem, hogy tartalma a kor igényeinek megfelelő legyen.

A különösen tisztelt Magyar Tudományos Akadémia továbi kegyeibe ajálja magát

Kolozsvárott 1864-iki tétélő 18án

Balogh Kálmán

a kolozsvári orvossebészi tanintézetnél a kórodai előkészítő tudományok és a törvényszéki orvostan ny. r. tanára.

887/1865

Tekintetes Titoknok Ur!

Ide mellékelt 1863ik évben megjelent tervemet! "Mint lehetne Pestet jobb levegővel ellátni?" ezen tudományos Akademia által 1864ik évre kitűzött jutalmak versenyére beterjesztettem.

Azóta e terv ellen több féle ellenvélemények nyilványultak, mellyeket ezen második, most megjelent röpiratomban "Észrevételek" czime alatt tárgyalok.

Bator vagyok ezen 2ik röpiratombul több példányt küldeni; és alásan kérni: hogy azt az illető Akademiai tag Urak körött bővebb ismertetés végett kiosztani méltoztasson.

Megkülönböztetett tisztelettel maradván Nagykecskeméten 1865 Februar 23án

alázatos szolgája
Boroskay Ignácz
mérnök

888
1865

J. R. 71/1865

Pesten márcz. 1. 1865

Tekintetes Úr!

Bocsánat hogy soraimmal felkeresni bátorkodom, de ezt önmagam iránti kötelességem parancsolja.

A múlt 1864ik év Decemb. 19én Tek. Margó Tivadar egyetemi tanár Úr s M. tud. társaság tag szives volt, egy növényélettani értekezésemet ily czimmel „Adatok az Orthotrichum diaphanum spóráinak kifejlődési történetéhez" a' M. T. Akadémiánál bemutatni s azt kinyomatásra ajánlani. Munkám azólta a' biráló Úr kezében van, – legalább ott kellene lennie – s én habár eddig elég türelemmel, már több mint két hónap ólta várom az eredményt, nem tudnám sem azt hogy a birálat munkámról a T. Akadémiához beadatott é vagy nem? sem pedig azt hogy a birálat – ha beadatott – kedvező é vagy nem e?? Ha az értekezés köteteket vagy csak egy erős füzetet is tenne ki nem csodálnám a' birálat késedelmét, de az mind össze csak három írott ívre terjedvén – úgy hiszem birálata két és fél hónapnál több időt nem igényel. Részint a nyugtalanság – részint pedig körülményeim kényszerítenek hogy munkám el- vagy el nem fogadását mielőbb megtudjam, – érdekemben áll, mivel ~~mint~~ a T. egyetemtől ösztöndíjat elnyervén, reám nem csekély fontossággal bír hogy azon testületnek működésem

főkezéről minden irányban számot adhassak – különösen most midőn ösztöndíjam meghosszabbításáért folyamodtam. Igen kérném tehát a T. Urat mint a t. Akadémiának titkárát, legyen szíves engemet arról tudósítani, mi történt vagy mi történik értekezésemmel, s ha a bírálat még be nem érkezett volna, kegyeskedjék azt kissé sürgetni.–

Azon reményben hogy a Tek. úr e kérelmemet méltányolni fogja vagyok őszinte tisztelettel

Jena Febr. 25. 1865.

Schlossgasse, Wolfschlucht

alázatos szolgája

Dr Jurányi Lajos

Válasz 106/KK. bs

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

889/1865

Der Kgl. Ungarischen Akademie der Wissenschaften Pest

habe ich die Ehre im Namen und Auftrage der Königlich-Preufsischen Akademie der Wissenschaften

1 Abhandlungen 1863

zu geneigter Aufnahme mit der Versicherung meiner ausgezeichneten Hochachtung ganz ergebenst zu übersenden.

Berlin den 30/11 1864.

890/1865

Der vorsitzende Sekretar
der Königl. Preufsischen Akademie der Wissenschaften

Trendelenburg.

Füvészeti pályamunkák birálata.

Tekintetes bizottság!

Ugy látszik, hogy a m. tud. akademia által kitüzött növi jutalmakra érkező pályamunkákra a fatum sulytoló kezei nehezednek. – A „füvészet alapvonalai" megirására már a harmadik pályázat vólt hirdetve, s habár mindenikalkalommal érkeztek be pályázati dolgozatok: mindazáltal azok eddig még csak a középszerüség mértékét sem ütötték meg. Most már másodszor vagyok ezen szerencsétlenség hirmondója s nem titkolhatom el, hogy ezen kellemetlen szerep viselése reám mindannyiszor fájdalmasan hatott; és ez az oka, hogy a Tekintetes bizottság előtt e tárgy feletti elmélkedésemmel alkalmatlankodom és e baj okfejét keresem.–

Csudálatos és majd nem megfoghatatlan, hogy a mai időben, midőn a földmivelés, kéz és gyármüi ipar oly óriásilag fejlődik, midőn ezen fejlődés következtében az élet és helyzet szükségei a földmives kunyhója ajtaján épen oly hangosan kopogtatnak, mint a paloták csarnokaiban; midőn a világ-mozgalom hullámai, még azokat is, kik nem igen régen is hitték, hogy a patriarchalis és pásztori élet csendes ölén szunyadon heverészhetnek, nyughelyeiken kezdik megringatni: csudálatos, hogy ily körülmények között a felébresztett vágyak oly csekély mértékben fordulnak a természettudományok felé, holott az említett mozgalmak és fejlődések életerei épen a természeti tudományok elméleti és gyakorlati ismereteiben fekszenek!

Hazánk népe kiválólag földmivelő. Földmivelést természettudományi ismeretek nélkül üzni, annál inkább ~~na~~ a fejlődés magasabb fokára emelni, lehetetlenség. És ime! dicsekedhetünk-e azzal, hogy földmivelési iparunk a természeti tudomány~~ok~~ utmutatása mellett halad elöre? – Igaz, hogy a földmivelés fejlesztéséhez a természeti tudományok közös tényezőként járulnak, annyira, hogy egész bizonyossággal alig lehetne eldönteni, melyik ága gyakorol a természettudományoknak a földmivelés emelésére döntőbb befolyást; azonban elfogulatlanul állithatjuk, hogy e téren a növények, s ~~azok~~ ismeretei nagyon fontos szerepet játszanak s reá határozó befolyást gyakorolnak. A ki tehát a földmiveléssel okszerüen akar foglalkozni, sőt azt fejleszteni s tökéletesiteni is akarja, annak a természeti tudományok egyéb ágai mellett, a növénytanban is kellő alapos ismeretet kell szerezni, mivel ha ezt elmulasztja, törekvése és minden munkája nem lehet egyéb sötétben való tapogatózásnál.

Engedjük meg azonban, hogy e hazában, hol a jó hiszem,
még mindég a föld ős termő erejére támaszkodik, a termé-
szeti tudományokra alapított mezei gazdálkodás mellőz-
hető: öncsalódás nélkül, még ez esetben sem, huny-
hatunk szemet a felett, hogy a kéz- és gyárműipar
és a kereskedés, sőt maga az elvont tudomány, a termé-
szettudományok 's azok között a füvészet alapos isme-
rete nélkül, fejlődő és haladó lépést egyáltalában nem
tehetnek.– És midőn mind ezeket tudjuk, midőn a ter-
mészeti tudományokban való jártasság elutasíthatlan
szükségét elismerjük, ezen elismert szükség ~~[illegible]~~ fedezésére, mert
fáradságot 's áldozatokat igyekszünk-e meghozni?–
Valyon ott, hol a tudományok iránti előszeretetet 's ennek
nyomán a kellő alapot meglehetne vetni, megteszszük
-é mindent, lehetőt?– Fájdalommal kell kimondanom,
hogy nem.

A természeti tudományok lassu fejlődésének 's ~~[illegible]~~ ter-
jedése sikertelenségének oka nagy részben iskolai rend-
szerünkben van. Íme Tekintetes bizottság, 16 éve, hogy
a középiskolák termei a természeti tudományoknak megnyíl-
tak, azt kellene hinni, hogy egy emberi élet jó fele ré-
sze, elég idő arra, hogy a növekedő ifjú nemzedék so-
raiban ~~[illegible]~~ a természetvizsgálók tömegesebben je-
lentkezzenek;– mi keressük őket a dicsőség lámpásá-
val sőt pénzzel is kínálgatjuk, és nem találjuk! Nem
kell hozzá jós tehetség, melylyel előre belássuk, hogy ha
iskolai szervezetünk még tovább is sokáig marad így,
aligha fogjuk őket megtalálni!–

Iskoláink organismusát még mindég a par excellen-
ce humanisticismussal akarjuk éltetni, a humanis-
mus az iskola élete fentartására bizonyos fokig szük-
séges, de e fokon túl olyan, mint a testi tápszerek között
a fűszer, mely kellő mértékben élvezve kellemes és jó-
tékony hatású, a mértéken túl bódító 's erő fogyasztó!
Mi iskoláinkban hetenként még most is 8–10 órán
latinizálunk, 's a természeti tudományokkal pedig 2–3
órán játszogatunk. Minthogy pedig a természeti tudo-
mányok tanításában épen úgy meg kell a fokozatos
lépést és a komolyságot tartani, mint az úgynevezett
humanisticumot tanításában; minthogy a termé-
szeti tudományok egyedül szemléltetés útján kedvel-
tethetők meg 's csak ezen uton haladva tanulhatók
meg: igen természetes hogy megtanulásokra nem
egy pár évi tanfolyam 's akkor is hetenkénti nem
egy pár óra, hanem sokkal több idő kivántatik. Hát
ha még hozzá veszszük ehhez, a természeti tudományok
iránti kedvet elölő azon szerencsétlen tanmódszert,
hogy a tanár a ~~[illegible]~~ tanít a tárgyak megvizsgáltatása
helyett a könyv élettelen betűi megtanultatásával
akarja és sokta pótolni: lehetetlen át nem látnunk,

hogy

hogy ezen úton haladva, aligha jussunk el a természeti tudományok virágzó mezejére! –

Íme Tekintetes bizottság! nézetem szerint, ~~ebben~~ van egyik oka annak, hogy hazánkban annyi éven át sem általánosan sem a természeti tudományok, sem különösen a növénytan s annak irodalma nem bír felvirágozni.

Kitérésemért ismét bocsánatot kérek, de nem mellőzhetem el, hogy ezen körülményt épen e helyen és ez alkalommal fel ne említsem, és hogy rámutatván a sebre, ennek gyógyítására a Tekintetes bizottság figyelmét fel ne hívjam. Ha mi ezen bajok létét látjuk, ha bővebb vizsgálódás után közösen jövünk arra reá, hogy a természeti tudományok pangásának iskoláink szervezete és gyakorlata egyik fő fő akadálya: bizonyosan fogunk abban is módot találni, hogy ezen bajok orvoslására a ~~[illegible]~~ közvélemény figyelmét is felserkentsük, mely aztán az illető helyen az orvoslást sürgetni fogja. – Ugyanazért ezen ügyet bátor vagyok a Tekintetes bizottság figyelmébe ismételve ajánlani.

Most áttérek a pályaművek bírálatára. – Öt pályaművet vettem át bírálat végett, melyek közül egyetlen egyet sem találtam még csak dicséretre méltónak sem; minélfogva ítéletem szerint a pályadíj egynek sem adható. –

Azomban ítéletem igazolására szólok mindenikről azon rendben, a mint relatív becsöknél fogva egymás után következnek.

I. Az öt mű között legalsó soron áll a „Hazánk bérczein két virág egymás mellett tenyészik stb. jeligés pályamű. Ez két füzeten 154 lapra van írva, de be nem végzett mű – Szól, szerző szerint „A taglaló füvészetről" Emelfogva tartalma hiányos, módszere kimagyarázhatlan különös, magyarázatai szegények, nyelve sok helyütt érthetetlen. – Szerző úgy tűnik fel mint ki e tárgyban bír valami gyakorlati ismerettel, hanem a dolgok benső egybeköttetéséről alig sejt valamit.

II. Az első helyen említettnél valamivel feljebb áll a „Jam violas puerique legunt, hilaresque puellae" stb 431 lapra terjedő munka. Tartalma: a növényboncztan, alak- és élettan, összesen 96 lapon, a növények rendszeres leírása 303 lapon, 28 lapon van a bevezetés és a névmutató, mely utóbbit szerző hibásan „füvészeti sorsárnak" nevezi.

Előadása homályos sőt érthetetlen, mindenütt a tűnik ki, hogy szerző sem a növénytant, sem ahhoz megkívántató segéd tudományokat alaposan nem érti.

Így szól p. o. a 4dik lapon: „A növény elemi sejtei közt a zsenge úgy szólván övi képlet a sejt"

A 15. lapon: „Az elégetett növények hamva, vagy mese (?) vegyi vizsgálatából tudva van, hogy a növény szervi, az az: gyulékony, eléghető", és szervetlen (: mész vagyhamu:)

tehát

tehát többé el nem éghető anyagokból áll"

A 16. lapon: „A víz tartalmaz 100 részben 89 élenyt, 11 résznyi könenyt, e fölött a vízben van szénenysav (?:) is, mely mint szénsav a lőrlégben mindenütt találtatik és a levegőből részint fulya, részint lecsapatása által a vízbe átmegy, ez okból csaknem minden légben szabadon előforduló vízrészek magokban szénsavat foglalnak, mely is ezzel telítve a növénybe átmegy. De legeny is előkerül a levegőben, Salmia (: Ammonium (?:) alakjában, úgy szinte a földben is, és ez a növény egyik főtápszere. E szerint tehát, víz, szénsav és salmiasó (: Sal ammon:) a növény általános és tulajdonképi tápszerei, melyekből ez szervi alkatrészeit képezi" stb. — Mily zavart fogalmak s mily értetlen magyarázat ez!

Így megy ez az egész, emellett a növénytani műszavakat sem ismeri, valószínűleg a műszóknak megfelelő tárgyakat sem.—

III. sz. ~~[illegible]~~ „Ki a mezőre ballagok
Hol fűszeres virág terem stb" jeligés munka. — Ez Bill's „Grundriss der Botanik" című német munka elrontott átdolgozása. Szerző még e tükörben jó munkácskát magyarra se tudta átfordítani, hanem a tudomány fogalmait felforgatta, össze zavarta. Arra sem méltó hogy idézeteket írjak ki belőle, e harmadik helyre is csupán azért soroztam, mivel egy meglevő s használható könyvből van kivonva. Szerző még abban is következetlen önmagával, hogy könyve elején kijelenti, miszerint a Vajda Péter által alkotott rosz műszókat nem használja, azomban még is mindenütt használja.

IV. „Multa renascentur quae jam cecidere" jeligés mű. — Az egész munka 242 lapra terjed. Az 1–32dik lapig van a növény boncz és alaktan; – a 32–76dik lapig a növény élettan; a 76–81ig a rendszerisme; a 81–242dikig a növények rendszeres leírásai. — Elébbeni társainál valamivel jobb, de ez sem úgy nem ment a hibáktól mint a többi, tele van határozatlan és zavaros definitiókkal, melyeket kiírogatni nem ~~egy~~ könnyen lehetne száma miatt. Különösen zavaros a rendszer meghatározása. E műben a Decandolle Bartling és Bischof által ~~[illegible]~~ módosított rendszer van felvéve, azomban nem is említi szerző Endlicher rendszerét, mely pedig a jelenkorban csaknem általánosan elismert legjobb rendszer.—

A növények leírásai mellett igaz, hogy azok gyakorlati hasznát folytonosan felhordja, azomban itt ott ebben is követ el hibákat — feltűnő hiba p. o. az is, hogy a Görögdinnyét (: Cucurbita Citrullus :) a Cucumis (Ugorka) nem alá sorolja.

Előadása meglehetősen jó magyarsággal van írva, csak néha feledkezik meg magáról; azomban a műnyelvet szerző sem tudja, p. o. a medulla szót velőnek fordítja, holott azt mindenki bélnek hívja. Stb.

V. „A virágnak megtiltani nem lehet
Hogy ne nyíljék ha jő a szép kikelet stb" jeligés munka. Ez 276 lapra terjed, tartalma növény bonctan alaktan és élettan kapcsolatban a növény vegytannal

és

és még valami kevés a rendszerről. Pályatársai között ha tartalmát és előadása módját tekintjük, kétség kívül ez a legjobb. Úgy látszik szerzője versenytársai közt legtöbb növénytani ismerettel bír, az is kitűnik e műből, hogy írója fogta fel a pályázók között leghelyesebben, mit és miként kellene a füvészet alapvonalaiból, kezdők számára kiszemelni: és mind e mellett még sem érdemes e mű sem a jutalomra. Nem érdemes pedig következő okoknál fogva.

1. Mivel műve nem teljes. Hiányzik belőle a rendszer alapos ismertetésén felül a növényföldrajzról valamint az őskori növényekről való rövid ismertetés.

2. Jóllehet a tudomány legfontosabb részét igyekszik előadni, de mivel a tudományban igen el van maradva, jó szándékában akadályozva van.

3or Szerző előadása a legrosszabb magyarsággal van írva, úgy, hogy alig lehetne meg is igazgatni.

4er A növénytani műszókat nem ismeri s a maga által képzett szókkal, vagy valahonnan szerzett szókkal nagy fogalom zavarokat idéz elő.

Átalában mind erről, mind a többi művekről el lehet mondani, hogy ha szerzőik egymással növénytani dolgokról magyarul beszélgetnének, aligha megértenék egymást.

Pesten februarius havában 1865.

Gönczy Pál mpp

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

891/1865

178/I. Vettem az ülésben apr. 24 / 1865

A

füvészeti pályamunkák
birálata 1865.

Gönczy P.

Vettem Márcz 2. 1865.

Kedves barátom !

A Haslinszky itéletét látván azt a magaméval teljesen öszhangzónak találtam, és így e miatt nyugodt lehetsz. Véleményemet azonban a Haslinszkyéval együtt nem sokára be fogom adni. Most más sietö munkáin vannak.

Pest Martius 1. 865

barátod

Gönczy.

Tudomásul szolgál

892
1865

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Tekintetes Arany
János urnak sajá-
kezével

Hohe Kurhessische Ständeversammlung!

Gehorsamste Eingabe von Fr. Becker, Inhaber der schwedischen heilgymnastischen Anstalt zu Cassel,

die Aufhebung des Impfzwanges in Kurhessen betreffend.

Auch in der Sitzung der Kurhessischen Ständeversammlung vom 18. v. M. ist man über die sehr ernste Impffrage wieder hinausgegangen, ohne zur Beseitigung des Impfzwanges etwas beigetragen zu haben. Wenn der Abgeordnete Herr Jungermann es für einen Mißbrauch gehalten hat, in einer ganz unreifen Sache die Ständeversammlung in die Bewegung gegen den Impfzwang hineinzuziehen, und der Abgeordnete Herr Harnier die wegen Aufhebung des Impfzwanzes eingegangenen Bittschriften nicht für ein so schätzbares Material halten kann, daß sie der Regierung zu überweisen wären, so haben dieselben bei dieser die Volkswohlfahrt so tief berührenden Frage gewiß übersehen, daß die Kuhpockenlymphe, womit die Kinder geimpft werden und das Menschengeschlecht physisch zu Grunde gerichtet wird, einer der eckelhaftesten und giftigsten Auswurfsstoffe einer Pockenkrankheit der Kühe ist, welche eben so schreckliche Verheerungen bei den damit Geimpften anrichtet, als wie eine syphilitische Ansteckung, worüber in meiner Broschüre über das Gemeinschädliche der Kuhpocken-Impfung, erschienen in der Buchhandlung von A. Freyschmidt dahier, Thatsachen angeführt sind. Daß dieser eckelhafte thierische Krankheitsstoff seinem Wesen und seiner Natur nach nicht vor den Menschenblattern schützen kann, dürfte wohl jedem auch minder Gebildeten einleuchten; dies wissen z. B. unsere Soldaten genau, denn sie lassen sich höchst ungern und nur weil es befohlen wird, zum zweiten Male impfen, wohl wissend, daß sie dadurch in einen krankhaften Zustand versetzt werden, welcher oft mit gefährlichen Ausgängen endet, woher sich denn auch die Sterblichkeit der Soldaten im ersten Dienstjahre erklären dürfte. —

Wohl mit Recht sagt deshalb Dr. Guillomot von Lüttich:

> „Die Impfung ist eine Infamie für den, der sie
> „treibt, — für den der sie leidet."

Aber auch nach der bisherigen Erfahrung schützt die Impfung nicht vor der Blattern-Epidemie, ja sie mildert nicht einmal die Gefahren und Folgen derselben, wie die fortwährend in den Impfstaaten Deutschlands ausbrechenden Epidemien beweisen. So berichtet z. B. die Casseler Ztg. vom 21. Febr. 1865, daß in Schlüchtern und Herolz,

wo doch seiner Zeit geimpft worden ist, die Menschenblattern ausgebrochen seien und mein Onkel, der Major Henning aus Stettin, schreibt unterm 17. Februar 1865: „Leider grassirt hier sehr bedeutend die Pockenkrankheit, ganze Familien werden davon befallen“ ꝛc. und Aehnliches wird aus Stuttgart, Hannover, Berlin u. a. O. berichtet*).

Wie steht es nun diesen Thatsachen gegenüber mit dem gerühmten Impfschutz? Wahrlich, in diesem geträumten Impfschutz dürfte nichts weiter als eine totale Verkennung und Mißachtung des Gesetzmäßigen in der organischen Natur zu erblicken sein, und derselbe, wenn er nicht von zu traurigen Folgen begleitet wäre, in das Reich der Ammenmärchen gehören!

Anstatt das Menschengeschlecht durch den gesetzlich eingeführten Impfzwang zu vergiften, zu decimiren und physisch zu Grunde zu richten, würde man besser daran thun, vernünftige Anleitungen zur Behandlung der Pockenkrankheit zu geben und das Publikum über das diätetische Verhalten zur möglichen Verhütung und Heilung dieser Krankheit aufzuklären; denn schlimmer noch als die Menschenopfer indischer Fürsten und africanischer Häuptlinge decimirt die Impfung das Menschengeschlecht in den Staaten, wo sie eingeführt ist, tausende liebliche Wesen, die Gott den Eltern zur Freude giebt, um ihm wohlgefällige Wesen heranzubilden, werden dem schrecklichen Impfwahn geopfert, worüber ich nur einige Beispiele hier anführen will.

„Kürzlich hatte ich eine Unterredung mit einem Kurh. Kreisphysikus, welcher in einer scherzhaften Weise, etwa so, wie es die Eingangs genannten beiden HH. Abgeordneten in der Ständeversammlung gethan haben, über die Impffrage hinausgehen wollte, im Laufe der Unterhaltung selbst aber die schreckliche Thatsache eingestand, daß ihm von 50 an Dipfteritis — einer Folgekrankheit der Impfung — erkrankten Kinder 46, sage sechsundvierzig gestorben seien. In Hofgeismar, einer, wie bekannt, gesund gelegenen Kreisstadt, sind vor nicht gar langer Zeit, wenn ich nicht irre, in 1863—64 an ähnlichen und anderen, meist Folgekrankheiten der Impfung, 85 Kinder in einem Jahre gestorben; in Cassel hält der Todesengel fortwährend reiche Erndte unter den zarten Blumen der Elternliebe, 2, 3 und sogar 4 Kinder in einer Familie, oft kurz hintereinander, gehört nicht zu den Seltenheiten; denn die giftige Kuhpockenlymphe legt den Keim zu vielen andern, früher nicht gekannten oder nicht so verheerend aufgetretenen Krankheiten**). Im Thierreiche z. B. kann so etwas nie vorkommen, blos aus dem einfachen Grunde, weil in diesem Reiche nicht geimpft wird.“

Ich bitte Sie, meine Herren, sich einmal auf einen beliebigen Todtenhof zu bemühen, und wenn Sie dann beim Anblick der vielen Grabstätten kleiner Kinder nicht mit Ent-

---

*) Die schwäbische Chronik in ihrer Nr. 290 vom 7. Dezember 1864 berichtet aus Stuttgart: Seit nahezu zwei Jahren haben wir eine Pockenepidemie in unserer Stadt, wie sie seit Einführung der Impfung nicht mehr vorgekommen, und fängt, nach der Häufigkeit der Erkrankungen zu urtheilen, an populär zu werden.

**) Geschwürchen im Rachen, Kehlkopf, in der Luftröhre ꝛc. folgen mit wenigen Ausnahmen der Impfung auf dem Fuß, und die Stimme wird rauh und heißer. Welche Mutter hat auch nicht schon den schönen Glanz des Kindes-Auge nach der Impfung schwinden sehen, indem es danach glanzlos und wässerig ward!

setzen erfüllt und auf Ursachen hingewiesen werden, welche außerhalb des gesetzlichen Ganges der Natur liegen müssen, resp. dabei nicht auf einen heimlichen, die Kinderwelt decimirenden Feind — die Impfung mit ihren schädlichen Folgen — hingeführt werden, dann soll es mich wirklich wundern.

Die Schönheit der deutschen Mädchen ist durch den Einfluß der giftigen Kuhpocken-Lymphe untergraben und die Hautfarbe verändert; wahre Schönheiten gehören seit Einführung der Impfung zu den Seltenheiten; wogegen es in Spanien, weil daselbst nicht geimpft wird, überall weibliche Schönheiten in großer Zahl giebt; denn wer hätte wohl nicht schon von den schönen Spanierinnen und ebenso von den schönen Römerinnen gehört, die den Künstlern die herrlichen Modelle zu ihren Kunstwerken liefern, an deren Anblick wir uns so sehr erfreuen! In Portugall, wo ebenfalls kein Impfzwang besteht, hält man die geimpften Männer für weniger seetüchtig als die nicht geimpften. Selbst Mexiko und viele andere Länder sind von der Geißel der Impfung verschont geblieben und es treten daselbst viel weniger Blatter-Epidemien auf, als in den Impf-Staaten Deutschlands.

Wer erinnert sich nicht noch der im vorigen Jahrhundert geborenen und nicht geimpften tapferen Männer im Hessenlande: Wahre Hünengestalten waren es und im Stande, wie die Geschichte erzählt, in leinenen Kitteln und Hosen beschwerliche Kriegszüge mitzumachen!

Ich glaube kaum, daß das Prädikat „Blinde Hessen", welches sich die alten Chatten, als Zeichen des unerschrockenen Muthes und der Ausdauer, auf ihren vielen Kriegszügen erworben haben, von ihren Nachfolgern, der jetzigen Jugend Hessens zum zweiten Mal erworben werden würde, denn deren Körperkraft wird durch die Kuhpockenlymphe geschwächt und ihre Gesundheit untergraben.

Die Impfung ist deshalb ebensowohl eine Frage der Volkswirthschaft, als wie sie eine sehr ernste moralische und politische Seite hat, weil sie Siechthum und Elend im Gefolge hat und die Zahl der schaffenden Hände vermindert; unschuldige Kinder gegen ihren Willen vergiftet, das Lebensglück der Eltern trübt und endlich die persönliche Freiheit beschränkt; eines Wahnes wegen, welchen der gefeierte Jenner bei Lebzeiten noch erkannt und in einer Broschüre von 1799 eingestanden hat, daß die Impfung nicht vor den Blattern schütze.

Die Impffrage verdient daher wohl eine ernste Erwägung, und das wenigste, welches hohe Ständeversammlung in dieser Sache thun kann, ist, dieselbe der hohen Staatsregierung zur Berücksichtigung zu empfehlen, worum ich, mit Bezug auf meine beiden Eingaben vom 6. October 1864 und 17. Januar 1865, hiermit nochmals gebeten haben will.

Ich für meine Person finde wenigstens keine vernünftige Deutung für den Widerspruch, welcher darin liegt, daß man die von Menschenblattern Befallenen im Verkehr mit andern absperrt, blos um die Ansteckung und Weiterverbreitung zu verhüten; während man mit dem Pockeninhalt der in gleicherweise erkrankten Kühe Kinder im zartesten Alter einimpft und damit geflissentlich ansteckt. Man muß Zeuge von den Leiden gewesen sein, welche Kinder in Folge dieser Einimpfung zu erdulden gehabt haben, muß

89/ÉK. 865. érk. März 10.

die Thränen sorgsamer Mütter am Todtenbette ihrer leider dahin geopferten Kinder haben fließen sehen, ohne der vielen durchwachten Nächte zu gedenken, in welchen sich die Mütter in Sorge um das Leben ihrer Lieblinge abgehärmt haben, um die Tragweite der Kuhpockenimpfung auch von dieser Seite beurtheilen zu lernen.

Viele anerkennende Zuschriften sind mir über mein Vorgehen in dieser Frage zugegangen und aus vielen Orten Deutschlands sind die Blicke auf die Behandlung derselben in der Kurhessischen Ständeversammlung gerichtet, weil man ein ernstes Prüfen jeder wichtigen Sache seitens dieser hohen Versammlung gewohnt ist.

Unter andern hat Dr. Beny-Jung in Stuttgart ein Verbot der Kuhpocken-Impfung für seine Familie drucken lassen — Stuttgart, 1864, Druck von J. Kleeblatt, 2½ Bogen — und sagt im Eingange: „Ich habe im Württemberger Land Nichts zu verbieten, aber in meiner Familie. Die Impfung mordet, sie überträgt die Venerie, sie verunstaltet die Kinder, das sind erhabene Thatsachen ꝛc. ꝛc.“

Schreinermeister Fr. Männer aus Stuttgart schreibt unterm 20. October 1864: Es freut mich herzlich, da wir hier in Schwaben schon lange gegen diesen Impfwahn Seuchen zu bannen ankämpfen, auch von unsern lieben Gesinnungsgenossen in Hessen etwas zu vernehmen, und wollen wir hoffen, daß es doch endlich in unserem lieben Deutschland ein bischen heller in den Köpfen wird und die Menschen mehr zu Nachdenken kommen.“

Dr. Schwarz aus Berlin unterm 19. Februar 1865: „Endlich führe ich an, daß ich und viele meiner hiesigen Freunde hinsichtlich der Kuhpocken-Impfung längst Ihnen beistimmen.“

Senator Dr. Schläger zu Hannover schreibt unterm 30. October v. J.: „Damit Sie, mein lieber Hr. Becker sehen, daß auch ich nach meinen Kräften die von Ihnen angeregte Impffrage in Fluß zu bringen suche, sende ich Ihnen anbei einen von mir geschriebenen Artikel in den Neuen hannoverschen Anzeigen, Nr. 299 v. 29. Oct. 1864.“

P. Wedekind in Bremen unterm 22. Februar 1865: „Was Sie betreffs der Impfung sagen, leuchtet mir vollkommen ein, viele Menschen begreifen entweder die Sache nicht oder sie sind zu bequem ernstlich darüber nachzudenken. Es muß aber noch einmal eine Zeit kommen, wo jeder Knabe anstatt Latein und Griechisch zu lernen, Anatomie und Physiologie in den Schulen lernen muß, es giebt aber unter 100 noch 90, die noch nicht mal die einzelnen Theile des menschlichen Körpers, viel weniger z. B. den Ernährungs- und Athmungsproceß kennen, das weiß ich an mir selbst, der ich es erst bei Ihnen in Kassel gelernt ꝛc.“

Diese und viele andere Thatsachen dürften hinlänglich das gänzlich Nutzlose und Gemeinschädliche der Impfung beweisen.

In schuldiger Verehrung beharrt

Hoher Kurh. Ständeversammlung

gehorsamst

Friedrich Becker.

Kassel am 2. März 1865.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
893/1865

Verfaßt von Fr. Becker. — Druck von Baier & Lewalter in Cassel.

Der Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben

an

Indem wir uns beehren unsere XVI Veröffentlichung anzuschliessen, bitten wir um Fortsetzung des bestehenden freundlichen Verkehrs und verbinden damit die Versicherung unserer ausgezeichnetsten Hochachtung.

Ulm, den 6' März 1865.

Der Ausschuss des Vereins.

F. Engel.

894/1865

44/I.K. Érk. 6/II 65.

Tek. Akademia.

A math. s természettud. bizottság 1864 Nov 4 tartott
v. havi ülésében az Akademia által áttett értekezésről:
„Az óraszögnek s ezzel kapcsolatban a polgári időnek szerkesztés
útján leendő" meghatározásáról, Nagy László-tól, egy táblával"
a bírálók véleménye oda ment ki, hogy az magában véve
jó, de a kiadásra a bizottság czéljából nem ajánltatik,
mert szakértőre nézve fölösleges, nem szakértőre nézve pedig
még magyarázat kell hozzá.

Pest 1864 Dec 20

Szabó
bizottsági előadó

Az értekezés és tábla szerzőnek visszaküldessék.
Márcz. 6. 1865.
Arany

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

895/1865

A tábla a vegyes nagyobb tárgyak fiókjába van ideiglenesen betéve

Magyar Tud. Akademia.
1864.

Másolat.

86. Olvastatott Sztoczek József rendes tag véleménye Nagy László mérnök ur értekezéséről, melynek tárgyát azo óraszögnek s ezzel kapcsolatban a polgári időnek szerkesztés utján leendő meghatározása. Szerző e czélból követett eljárása alapját – mond biráló r. tag – az egyenes vonal egyenletének alkalmazása teszi; mi csakugyan megengedhető, ha valamely állomásra és napra a földirati szélességen kivül a nap-elhajlás is állandónak vétetik, és az idő meghatározásában igen nagy pontosság nem kivántatik. Ennyiben értekező eljárása helyes. Minthogy azonban az ily dolgozat tudományos becse körülbelül csak annyi, mint valamely kamatszámitási tábláé; minthogy továbbá Pressler tanár és Prestel tudortól néhány év előtt egész könyvek jelentek meg, melyekben nem csak az értekező által tárgyalt, hanem már csillagászati feladatok is igen egyszerüen és minden számitás nélkül fejtetnek meg: a szóban forgó értekezést az Értesitőbe fölvételre jelentő rendes tag nem ajánlja, hanem a természettudományi bizottság véleményére indítványozza bízatni annak meghatározását: vajjon értekező eljárása nem volna-e azok számára ajánlható, kik a vidéken légtüneti észlelésekkel foglalkozván, észleleteiket hibátlanul meghatározott időben tartoznak tenni?

E jelentés értelmében Nagy László úr kérdéses értekezése áttétetik a természettudományi bizottsághoz.

Magyarország kir: Helytartójától.

1235.
eln.

Ő császár: és apost: kir: Felsége, f. évi Február hó 20án kelt legfelsöbb határozványával, Gróf Desewffy Emilnek a magyar tudományos Akademia elnökévé, báró Eötvös Józsefnek pedig alelnökévé lett megválasztatását legkegyelmesebben helybenhagyni méltóztatott.

Miről a magyar tudományos akademiát, f. év Január hó 28án 24. k. k. sz. a. kelt felterjesztvénye kapcsán ezennel értesiteni kivántam.

Budán Mártius 9én 1865.

Gróf Zichy Mórics
elnök

896
1865

A magyar tudományos Akademiának.

Pesten.

Kivonat a magy. tud. Akademia
Archeologiai Bizottsága
f. évi Márcz. 7én tartott rendes ülésének
Jegyzőkönyvéből.

36. felolvastatott a Konstantinápolyban lakó Dethier úr levele, melyben Jusztinián császár lovas szobráról írt jeles értekezésének a magy. tud. Akademia Évkönyveiben való kiadatásáról érdeklő-ködik, ajánlván egyszersmind azt is, hogy:

a) minthogy az értekezés egy nagy része kihagyhatlan olasz, latin és görög idézetek-ből áll, a magyar szöveg mellé a franczia eredeti is, az az két oszlopban nyomassék, az idézetek pedig a lap egész hosszát el-foglalják, mi által a kettős kiadvány szükségtelenné, és a két nyelvü értekezés a magyarul nem értő olvasók számára is használhatóvá válnék.

b) kérdezi, vajjon kellend-e neki az egy ivtől járó 5 darab aranyból a magyar for-dítást is díjazni?

c) vajjon a Corvinanak általa készitett lajstroma kinyomattatnak-e ugyanazon feltéte-lek alatt vagy nem?

Minthogy az Archeologiai bizottság Dethier urnak azon esetre, ha munkáját más nyelven is szándékoznék kiadni, a rézlapok használatát felajánlá, és Dethier ur ezen előnyről a) pont alatt lemondani látszik; továbbá mivel az Akademia által ajánlható tiszteletdíjnál

szerző úr majd könnyen nagyobbat is kaphat, némi önmegtagadást lát; minthogy azonkívül már előzmény is létezik Hammer székfoglalójában, mely az Akademiai Évkönyveiben magyar és latin nyelven jelent meg, azért a bizottság kéri az akadémiát szíveskedjék elhatározni, hogy Dethier úr érdekes munkája is legalább 150 példányban magyar és franczia nyelven kiadassék;

b) pontra indítványozza a bizottság, hogy értekezőnek 5 aranynyi tiszteletdíjába a magyar fordítás be ne számíttassék;

c) re pedig, hogy szerző a nagy fáradságba került hű lajstromáért szintén a évkönyvi kiadás díjával megörvendeztessék.

Pest 1865. márcz. 9én
Jegyzette Römer Flóris

Látta Kubinyi Ágoston
bizottmányi elnök

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

897
1865

18303. h.

Az ipar, kereskedelmi, s közgazdászati ügyek tárgyalásainál szükségessé válván, a fővárosi kereskedés, és áruforgalom első szükségü fogyasztási czikkeinek hiteles számba vétele, az illető hatóságok a fővárosok területén elfogyasztott gabnaneműek, liszt, ölfa, különféle kőszén mennyisége, valamint a gőzhajókon, és vaspályákon megfordult lisztnek öszes sulyáról szerkesztett kimutatások beterjesztése iránt utasíttattak - mely meghagyás folytán beérkezett 1862. 1863. s 1864ik évre terjedő kimutatások a magyar tudományos akademia elnökséggel a statistikai bizottság netáni használatául s. alá csatolva visszavárólag közöltetnek. Kelt Budán 1865. évi Márczius hó 11én.

7. d.

Jankovich György

898/1865

A'

Magyar tudományos akademia Elnökségének.

Pesten.

94/1865. J. k.

Érk. március 15. 1865

A' nagy. kir. Helytartótanácstól

18303. 17

OFEN 14 3

A'

Magyar tudományos akademia Elnökségének

hivatalosan

Pesten

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

4

A Nagy tekintetű magy. tudom.

Akademianak!

Van szerencsém az ⁄. ide mellékelve a sz. Rókushoz czimzett Közkórháznak felügyelete alatt Dr. Molnár János vegyész úr által véghez vitt meteorologiai észleletek jegyzékét f. e. Február havárul, kellő használatra, tisztelettel teljesen ezennel át küldeni

⁄.

Kelt Pesten 1865 Marczius 15én

Dr Tormay
igazgató

900
1865

95/1865 I. R.   érkezett márcz. 15. 1865

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA